

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри д.е.н., професор
_____ Олена КНЯЗЄВА
«__» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
Освітньої програми «Економіка»
За спеціальністю 051 «Економіка»

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «РОССИНКА» ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент
_____ Ольга ПЕТРЕНКО

Рецензент: д.е.н., професор
_____ Віктор ЗАМЛИНСЬКИЙ

Виконала здобувачка денної форми навчання

_____ **Ольга БЕЗСМЕРТНА**

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота містить
результати власних досліджень. Використання
ідей і текстів інших авторів має посилання
на відповідне джерело.*

_____ *Ольга БЕЗСМЕРТНА*

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління

Кафедра Економічної теорії і економіки
підприємства

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
Олена КНЯЗЄВА

« » 2025р.

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ**

Безсмертної Ольги Олегівни

**1. Тема роботи: «АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ
«РОССИНКА» ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»**

науковий керівник роботи: к.е.н., доцент Ольга ПЕТРЕНКО

затверджені наказом ректора Одеського державного аграрного університету
від «30» грудня 2024 року № 350

2. Строк подання здобувачем кваліфікаційної роботи 05 грудня 2025р.

3. Об'єкт дослідження: фінансовий стан ТОВ «ДРУЖБА СВК» Подільського району Одеської області.

4. Предмет дослідження: є теоретичні, методичні та практичні аспекти аналізу фінансової стійкості аграрного підприємства та механізми її забезпечення в умовах воєнних ризиків і економічної нестабільності.

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

1.1. Теоретико-методологічний розділ: дослідження поняття та сутності фінансової стійкості; розкриття класифікації типів фінансової стійкості та факторів, що на неї впливають; розкриття методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Дослідницько-аналітичний розділ: аналіз організаційно-економічного профілю підприємства; діагностика структури майна підприємства та джерел його фінансування; оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Проектно-рекомендаційний розділ: розкриття стратегічних підходів до управління фінансовими ризиками на підприємстві; проектування оптимізації структури капіталу та забезпечення ліквідності; розробка шляхів забезпечення фінансової стійкості підприємства за рахунок інструментів фінансового управління.

6.Орієнтовний перелік графічного та табличного матеріалу:

До теоретико-методологічного розділу: схеми, таблиці, діаграми.

До дослідницько-аналітичного розділу: схеми, таблиці, діаграми.

До проектно-рекомендаційного розділу: схеми, таблиці, діаграми.

7. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: Річна фінансова та оперативна звітність ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області, річна та поточна документація підприємства, результати власних досліджень, інтернет джерела, підручники, наукова періодика, навчальні посібники, монографії.

8. Перелік публікацій за напрямом досліджень: наукові результати було висвітлено в наукових працях загальним обсягом 0,60 друк. арк.

9. Дата видачі завдання: «03» березня 2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Визначення теми, об'єкта та предмета дослідження	Березень 2025р.	
2.	Отримання завдання і складання змісту (плану) кваліфікаційної роботи	Травень 2025р.	
3.	Складання календарного плану – графіку з підготовки кваліфікаційної роботи	Травень 2025р.	
4.	Написання першого (теоретико-методологічного) розділу роботи	Червень 2025р.	
5.	Вивчення матеріалів базового підприємства	Червень 2025р.	
6.	Написання другого (дослідницько-аналітичного) розділу роботи	Липень – серпень 2025р.	
7.	Написання третього (проектно-рекомендаційного) розділу роботи	Вересень 2025р.	
8.	Написання висновків, списку літератури	Жовтень 2025р.	
9.	Перевірка роботи науковим керівником	Листопад 2025р.	
10.	Доопрацювання роботи після зауважень наукового керівника	Листопад 2025р.	
11.	Підготовка до захисту: доповідь, ілюстративний матеріал	Грудень 2025р.	
12.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру	Грудень 2025р.	
13.	Перевірка роботи на оригінальність	Грудень 2025р.	
14.	Попередній захист на кафедрі	Грудень 2025р.	
15.	Рецензування кваліфікаційної роботи	Грудень 2025р.	
16.	Захист кваліфікаційної роботи	Грудень 2025р.	

Здобувачка другого (магістерського)

рівня вищої освіти: _____ Ольга БЕЗСМЕРТНА

Керівник: _____ Ольга ПЕТРЕНКО

РЕФЕРАТ

до кваліфікаційної роботи на тему:

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «РОССИНКА» ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Безсмертної Ольги Олегівни

Кваліфікаційна робота містить 95 сторінок, 21 таблиць, 17 рисунків, список використаних джерел з 76 найменувань, 3 додатки.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти аналізу фінансової стійкості аграрного підприємства та механізми її забезпечення в умовах воєнних ризиків і економічної нестабільності.

Суб'єктом дослідження є ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області.

Період дослідження 2022-2024 роки.

Метою кваліфікаційної роботи оцінка рівня фінансової стійкості аграрного підприємства в умовах воєнного стану та розроблення практичних рекомендацій щодо її зміцнення на основі результатів аналізу фінансових показників і факторів впливу.

Завданнями роботи є розкриття економічної сутності і значення фінансової стійкості підприємства; дослідити методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості в економічній науці; провести аналіз фінансового стану та показників фінансової стійкості ТОВ «РОССИНКА»; визначити вплив воєнного стану на фінансові результати, ліквідність і стійкість підприємства; обґрунтувати напрями підвищення фінансової стійкості через удосконалення структури капіталу, управління ризиками та використання цифрових фінансових інструментів.

За результатами дослідження було розглянуто напрямки підвищення фінансової стійкості в ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області.

Одержані результати. Практична значимість результатів цієї роботи полягає в тому, що використання комплексу заходів, спрямованих на покращення фінансового стану підприємства вплине на забезпечення його фінансової стійкості за умов воєнного стану.

Рік виконання дипломної роботи 2025 р. **Рік захисту роботи** 2025р.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова стійкість, воєнний стан, майно, капітал, фінансові ризики, фінансове управління.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Економічна сутність та значення фінансової стійкості підприємства	11
1.2. Класифікація типів фінансової стійкості та фактори, що на неї впливають	18
1.3. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА СТІЙКОСТІ ТОВ «РОССИНКА» ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	35
2.1. Організаційно-економічний профіль підприємства	35
2.2. Діагностика структури майна підприємства та джерел його фінансування	44
2.3. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства	51
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «РОССИНКА» ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	60
3.1. Стратегічні підходи до управління фінансовими ризиками на підприємстві	60
3.2. Оптимізація структури капіталу та забезпечення ліквідності	67
3.3. Шляхи забезпечення фінансової стійкості підприємства за рахунок інструментів фінансового управління	74
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

Актуальність теми означена тим, що сучасні умови воєнного стану в Україні спричинили суттєві виклики для функціонування аграрних підприємств, зокрема порушення логістичних ланцюгів, зростання виробничих витрат, втрату ринків збуту та підвищення фінансових ризиків. У таких умовах особливого значення набуває оцінка фінансової стійкості підприємства як ключового показника його здатності забезпечувати безперервність діяльності, виконання зобов'язань і відновлення після кризових впливів. Аналіз фінансової стійкості дозволяє виявити внутрішні резерви стабільності, оцінити ефективність управління ресурсами та прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо підвищення конкурентоспроможності аграрного бізнесу. Тому дослідження фінансової стійкості аграрних підприємств у воєнний період є надзвичайно актуальним і має як наукове, так і практичне значення.

Проблемами утримання та покращення фінансової стійкості підприємств під час воєнних дій призначено дослідження багатьох дослідників, серед яких: Атаманчук Д., Базилюк А., Безсмертна О.О., Петренко О.П., Василич Т.О., Іванов М., Камишнікова Е. В., Амельченко Є. О., Аввакумов Д. М., Кірсанова В.В., Коваль Н. О., Пілявоз Т. М., Костенко Ю., Короленко О., Гузь М., Нікольчук Ю., Небжицький Б., Савчук О., Шевченко А. А., Познаховський В. А., Приймак С., Волкова О., Сак Т.В., Шепелюк Н.П., Сінченко С., Сподіна А. О., Тарасенко І. О., Степаненко О., Канельська А., Чубін Д., Коваленко О., Зюзіна А.Ю.

Метою кваліфікаційної роботи є оцінка рівня фінансової стійкості аграрного підприємства в умовах воєнного стану та розроблення практичних рекомендацій щодо її зміцнення на основі результатів аналізу фінансових показників і факторів впливу.

Завданнями роботи є:

- розкриття економічної сутності і значення фінансової стійкості підприємства;

- дослідити методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості в економічній науці;
- провести аналіз фінансового стану та показників фінансової стійкості конкретного ТОВ «РОССИНКА»;
- визначити вплив воєнного стану на фінансові результати, ліквідність і стійкість підприємства;
- обґрунтувати напрями підвищення фінансової стійкості через удосконалення структури капіталу, управління ризиками та використання цифрових фінансових інструментів.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність ТОВ «РОССИНКА» в умовах воєнного стану Подільського району Одеської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти аналізу фінансової стійкості аграрного підприємства та механізми її забезпечення в умовах воєнних ризиків і економічної нестабільності.

Методологічну основу дослідження становлять: загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних процесів: аналіз і синтез, індукція та дедукція, метод порівнянь, економіко-статистичний, графічний, а також методи фінансового аналізу — коефіцієнтний, балансовий та трендовий. У роботі використано системний підхід до вивчення фінансової стійкості аграрного підприємства, що дозволяє розглядати її як інтегрований результат взаємодії виробничих, фінансових і ринкових чинників.

Елементи наукової новизни результатів дослідження полягають у проведенні аналізу фінансового стану підприємства та виявленні шляхів покращення фінансової стійкості підприємства під час воєнних дій.

уточнено:

- трактування фінансової стійкості як здатності підприємства адаптуватися до непередбачуваних шоків (військові ризики, логістичні блокади, руйнування активів);
- алгоритм вибору стратегічного підходу до управління фінансовими ризиками.

дістали подальший розвиток:

- формування стратегії збалансованої структури капіталу в умовах ризику;
- забезпечення фінансової стійкості підприємства за рахунок інструментів фінансового управління.

Інформаційну базу становлять: дані фінансової звітності підприємств аграрного сектору, ТОВ «РОССИНКА», офіційна статистика, наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, а також аналітичні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Практична значущість результатів роботи полягає в тому, що використання комплексу короткострокових заходів, спрямованих на оздоровлення та підтримку фінансового стану підприємства вплине на забезпечення його фінансової стійкості за умов воєнного стану.

Апробація результатів роботи:

Петренко О.П., Шевченко А.А., Соломонова В.В., Безсмертна О.О. Фінтех та цифрові сервіси в кредитуванні: виклики й перспективи для економіки України. *Економічний вісник Причорномор'я*. 2025. №7. С. 129-143 URL: <https://ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/104/125>

Безсмертна О., Петренко О. Страхування в аграрному секторі України під час війни: виклики, перспективи та механізми адаптації. *Збірник тез доповідей за матеріалами VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством»* (м. Полтава, 25 березня 2025 р.), Полтавський державний аграрний університет. Полтава, 2025. С. 691-693. URL: https://drive.google.com/file/d/1iAoMnZw_zZiSS6dD9tSSUVfT3V8AW5xf/view

Структура та обсяг дипломної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, розділів 3, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи представлений на 95 сторінках комп'ютерного тексту. Кваліфікаційна робота містить 21 таблиці, 17 рисунків, 3 додатків. Бібліографічний список нараховує 76 літературних джерел, що викладені на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та значення фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість є ключовою передумовою стабільного функціонування й розвитку підприємства, особливо в умовах зростаючої економічної нестабільності, коливань ринкової кон'юнктури та посилення конкуренції. Сучасні господарські суб'єкти постійно стикаються з ризиками, що пов'язані з інфляційними процесами, змінами цін на ресурси, невизначеністю зовнішнього середовища та необхідністю адаптації до нових умов ведення бізнесу. У таких умовах саме фінансова стійкість визначає здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, забезпечувати безперервність виробництва, формувати достатній обсяг власних ресурсів та протистояти кризовим явищам.

Крім того, фінансова стійкість виступає основою інвестиційної привабливості підприємства, оскільки характеризує його надійність, рентабельність, рівень ризику та перспективи довгострокового розвитку. Її оцінювання дозволяє виявити внутрішні дисбаланси, визначити оптимальну структуру капіталу та сформувати ефективну фінансову стратегію. Значення фінансової стійкості особливо зростає в аграрному секторі та серед підприємств реального виробництва, для яких характерні сезонність, залежність від природних факторів і обмежений доступ до фінансових ресурсів.

Тому дослідження економічної сутності фінансової стійкості, її ролі у забезпеченні конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства є надзвичайно актуальним і має практичне значення для прийняття ефективних управлінських рішень у сучасних умовах.

Ряд економістів трактує фінансову стійкість як стан рівноваги підприємства або його здатність повертатися до такого стану після впливу зовнішніх чи внутрішніх чинників. На їхню думку, фінансова стійкість відображає можливість

організації підтримувати збалансованість ключових елементів діяльності — управлінських, виробничих, фінансових, кадрових і стратегічних — у межах допустимого рівня ризику.

Інша група дослідників акцентує увагу на динамічному характері фінансової стійкості, визначаючи її як спроможність підприємства протистояти дестабілізуючим впливам завдяки раціональному використанню наявних ресурсів та поступовому вдосконаленню свого економічного потенціалу.

Сак Т.В., Шепелюк Н.П. відмічають, що: «Фінансова стійкість підприємства виступає одним із визначальних чинників його успішної діяльності та довгострокового функціонування в умовах мінливого ринкового середовища. За зростання конкуренції, економічної невизначеності та коливань ринкової кон'юнктури особливої ваги набуває здатність суб'єкта господарювання ефективно керувати фінансовими ресурсами та оперативно реагувати на зовнішні виклики» [51, с.38].

Іванов М. зазначає, що: «Для ефективного управління фінансовою стійкістю підприємства необхідно чітко окреслити її сутність і зміст. На сьогодні в економічній літературі відсутнє єдине загальновизнане визначення поняття «стійкість». Згідно з однією з інтерпретацій, термін походить від латинського слова *stabilis*, що означає здатність об'єкта зберігати рівновагу або адаптуватися до змін під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. В іншому розумінні стійкість (*robustness*) розглядається як властивість системи продовжувати функціонування навіть за умов відхилення реальних обставин від запланованих або очікуваних параметрів» [21, с.168].

На думку Атаманчук Д., Базилюк А. «Сутність фінансової стійкості підприємства полягає у його спроможності підтримувати баланс фінансових ресурсів, забезпечувати безперервність господарських процесів, раціонально розподіляти та використовувати капітал для досягнення довгострокових стратегічних цілей розвитку в умовах нестабільного зовнішнього середовища» [5, с.59].

В своїх дослідження Сподіна А.О. та Тарасенко І. О. виділяють наступні підходи щодо категорії «фінансова стійкість» (рис.1.1).

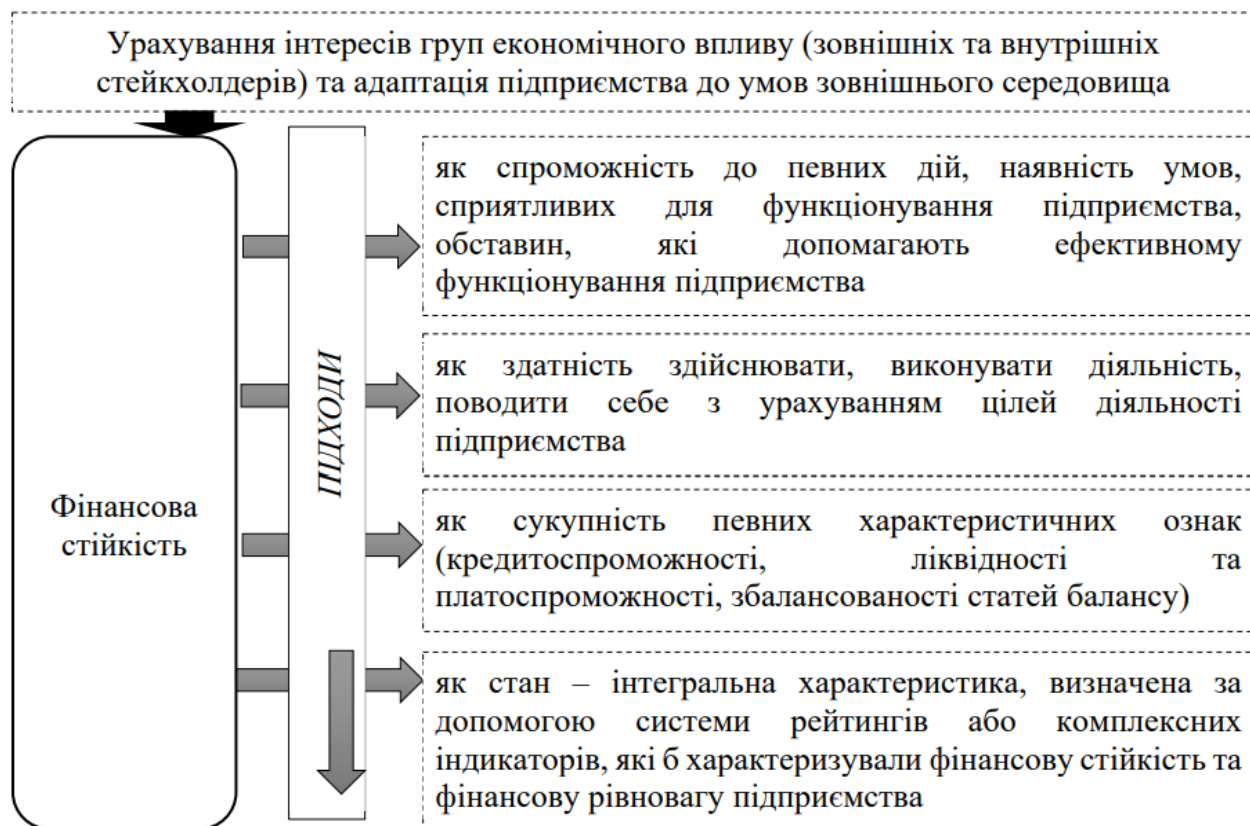

Рис.1.1. Підходи до визначення категорії фінансової стійкості [55, с.25].

Комплексний підхід до розуміння фінансової стійкості трактує її як багатокomпонентну характеристику. Її розглядають як інтегровану систему взаємопов'язаних елементів, які забезпечують безперервність функціонування підприємства, достатність ресурсів та їх оптимальне використання за будь-яких умов господарювання. Такий підхід підкреслює важливість ресурсного забезпечення, збалансованої структури капіталу та стабільності операційної діяльності. Розглянемо трактування науковців категорії фінансова стійкість в таблиці 1.1.

На думку Сподіна А. О., Тарасенко І. О. Фінансова стійкість підприємства з позицій мікроекономічного підходу визначається як здатність суб'єкта господарювання забезпечувати належний рівень кредитоспроможності, платоспроможності та ліквідності, що гарантує безперервність операційної

діяльності й формування прибутку. Її оцінювання зазвичай здійснюється на основі системи відповідних фінансових коефіцієнтів.

Таблиця 1.1

Поняття категорії «фінансова стійкість» підприємства

Автор	Трактування
Салькова І.Ю., Санцевич В.О.	«Економічна стійкість — це багатовимірна характеристика, яка відображає здатність підприємства підтримувати цілісність та збалансованість своєї діяльності під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, як сприятливих, так і деструктивних. Вона забезпечується завдяки раціональному використанню ресурсного потенціалу та ефективному управлінню процесами на всіх рівнях господарювання» [52, с.791].
Чубін Д., Коваленко О.	«Фінансова стійкість підприємства — це спроможність суб'єкта господарювання забезпечувати результативне формування, раціональний розподіл і ефективне використання фінансових ресурсів у процесі своєї діяльності, водночас зберігаючи здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища без порушення внутрішньої рівноваги та структури» [69, с.44].
Домбровська С. О., Горбаченко М. Д.	«Фінансову стійкість доцільно розглядати як такий стан фінансових ресурсів підприємства та ефективність їх розміщення й використання, за якого забезпечуються умови для стабільного розвитку виробничої чи іншої діяльності, нарощування прибутку та активів, водночас зберігаючи необхідний рівень платоспроможності та кредитоспроможності» [15, с.32].
Чепка В.В., Матяш О.К.	«Фінансова стійкість — це багатовимірна характеристика, що відображає здатність підприємства підтримувати стабільний фінансовий стан, забезпечуючи раціональне формування, розподіл і використання фінансових ресурсів. За таких умов підприємство зберігає фінансову незалежність, платоспроможність, здатність генерувати прибуток і підтримувати рентабельність, а також має можливості для сталого розвитку як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі» [67, с.653].
Сак Т.В., Шепелюк Н.П.	«Фінансова стійкість підприємства є однією з ключових характеристик його фінансового стану, оскільки визначає здатність стабільно та ефективно функціонувати, підтримувати належний рівень самостійності та протидіяти негативним впливам зовнішніх умов» [51, с.38].
Нікольчук Ю., Небжицький Б., Савчук О.	«Фінансова стійкість є ключовою складовою загальної стійкості підприємства та однією з базових характеристик його фінансового стану. Її доцільно трактувати як такий рівень збалансованості та структури фінансових ресурсів, за якого підприємство здатне ефективно їх формувати, розподіляти й використовувати, своєчасно виконувати зобов'язання та забезпечувати подальший розвиток на засадах зростання прибутку й капіталу, не посилюючи при цьому залежність від зовнішніх джерел фінансування» [34, с.224].
Левкович О. В.,	«Фінансова стійкість виступає результативним показником

Автор	Трактування
Калашнікова Ю. М.	ефективності діяльності підприємства» [29].
Сподіна А. О., Тарасенко І. О.	«Фінансова стійкість підприємства трактується як динамічний інтегрований показник, що відображає здатність господарської системи ефективно перетворювати ресурси, управляти ризиками та забезпечувати безперервне виконання своїх функцій. Вона виступає не лише результатом фінансово-господарської діяльності, а й об'єктом управління та складовою цільової підсистеми менеджменту» [55, с.29].
Приймак С., Волкова О.	«Фінансова стійкість є ключовою передумовою розвитку підприємства та важливим чинником формування його конкурентних переваг в умовах посиленої ринкової конкуренції» [48].
Іванов М.	«Фінансову стійкість доцільно розглядати як такий стан підприємства, за якого завдяки ефективному управлінню фінансовими ресурсами знижується вплив негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, забезпечується стабільність функціонування та створюються передумови для сталого розвитку й зростання в майбутньому» [21, с.169].
Камишнікова Е. В., Амельченко Є. О., Аввакумов Д. М.	«Фінансова стійкість підприємства — це один із головних чинників його діяльності, що визначає спроможність господарюючого суб'єкта ефективно працювати та зберігати конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі» [22].

Джерело: побудовано автором на основі [15;21;22;29;34;48;51;52;55;67;69].

З огляду на це фінансову стійкість доцільно розглядати у двох вимірах: по-перше, як об'єкт управління, який потребує постійного моніторингу, регулювання та контролю, по-друге, як ключовий параметр функціонування підприємства, що визначає його можливість до стабільного розвитку та адаптації до змін зовнішнього середовища (рис.1.2) [55, с.26].

На нашу думку, фінансова стійкість — це здатність підприємства підтримувати збалансований стан своїх фінансових ресурсів, забезпечувати стабільну платоспроможність та ефективно виконувати як поточні, так і довгострокові зобов'язання, протидіючи внутрішнім і зовнішнім дестабілізуючим чинникам. Вона відображає рівень незалежності підприємства від позикових коштів, можливість формувати власні джерела фінансування, підтримувати безперервність виробничого процесу й гарантує стабільність та розвиток у довгостроковій перспективі.

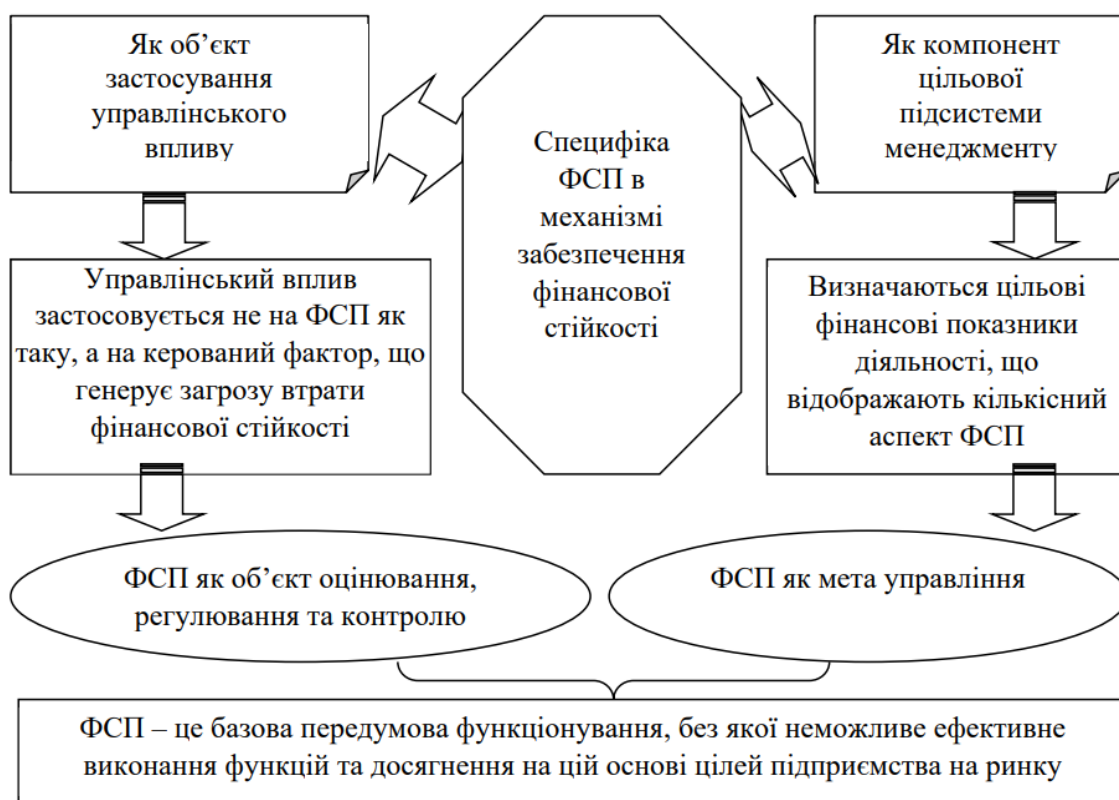

Рис. 1.2 Специфіка фінансової стійкості підприємства [55, с.26].

Фінансова стійкість виступає ключовим чинником стабільного функціонування та довгострокового розвитку підприємства, а також є важливою складовою загальної економічної стабільності.

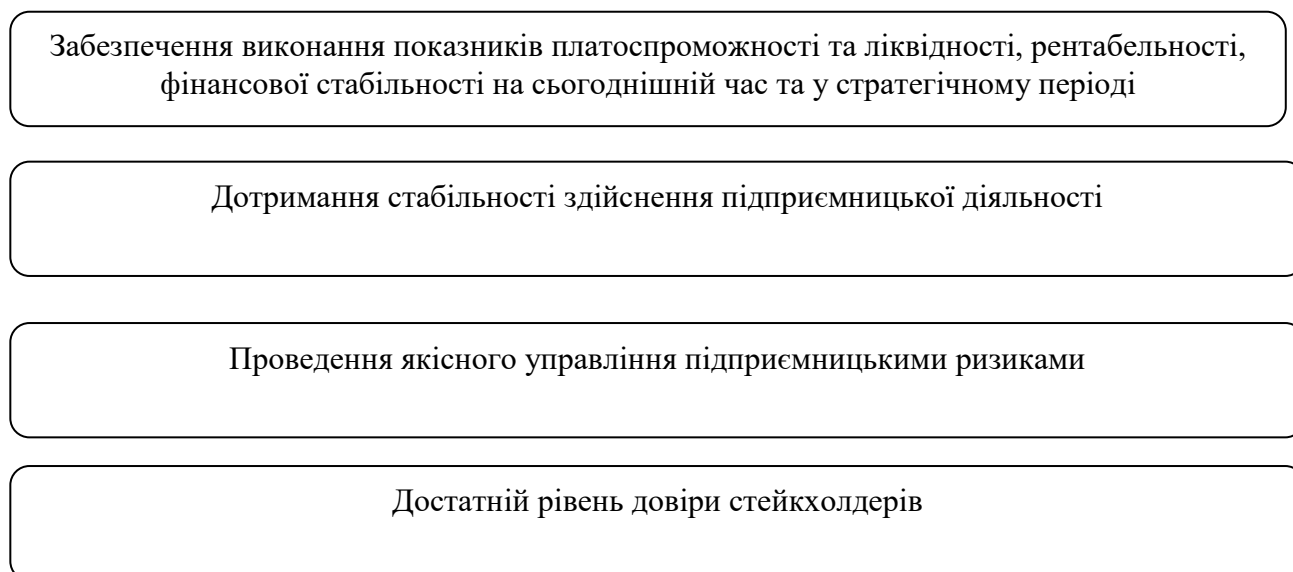

Рис. 1.3 Структурні компоненти належного рівня фінансової стійкості підприємства [73].

Для наочного представлення її структури на рисунку 1.3 подано основні елементи, що формують достатній рівень фінансової стійкості підприємства.

Отже, на думку Берест М. та Меренкової Л., застосовуючи метод логічного узагальнення, можна визначити основні змістові ознаки фінансової стійкості підприємства, серед яких:

- стан і структура фінансових ресурсів (капіталу) – оскільки саме співвідношення власних і залучених коштів формує рівень фінансової незалежності та автономії підприємства. Від оптимальної структури капіталу залежить його здатність спиратися на внутрішні ресурси у періоди зовнішньої нестабільності та обмеженого доступу до фінансування;

- платоспроможність – показник, що відображає взаємозв'язок між активами, як напрямками використання фінансових ресурсів, і джерелами їх формування. Збільшення частки ліквідних активів підсилює можливість підприємства своєчасно та повною мірою виконувати свої зобов'язання, забезпечуючи стабільність його фінансового стану;

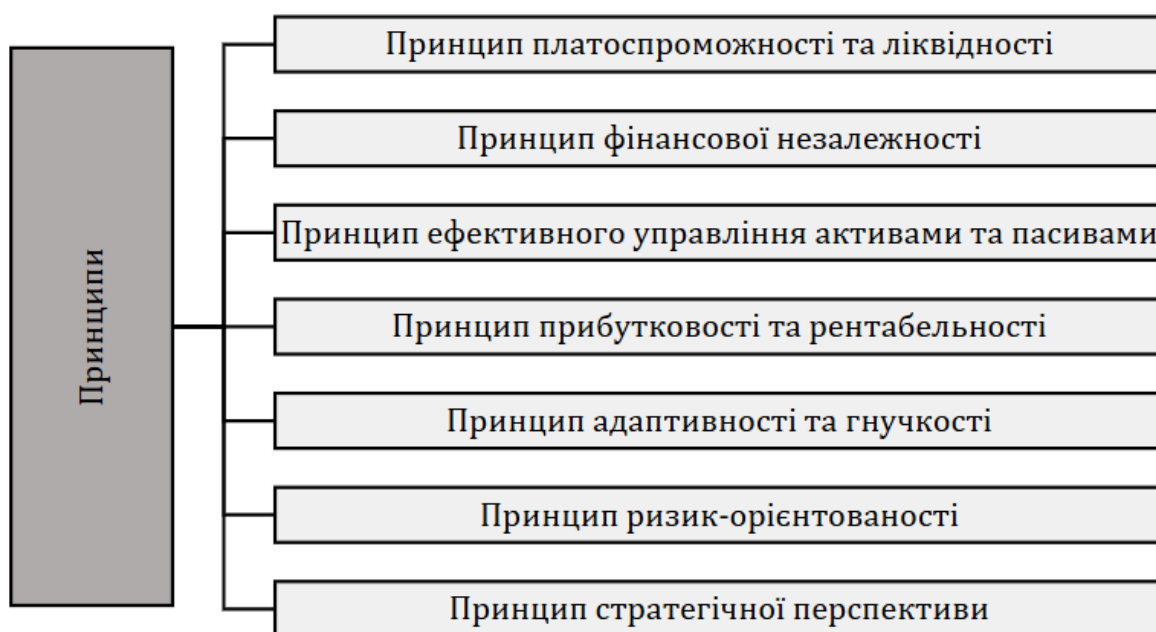

Рис.1.4. Принципи фінансової стійкості підприємств [5, с.59].

– прибутковість – свідчить про здатність підприємства генерувати власні фінансові ресурси, підвищувати рівень самостійності та ефективно використовувати наявний капітал з метою його приросту [1, с.4].

Дотримання принципів фінансової стійкості означає забезпечення такого управління фінансами підприємства, яке гарантує його стабільний розвиток, здатність своєчасно виконувати зобов'язання та ефективно використовувати ресурси навіть за умов ризиків і зовнішніх коливань.

Інакше кажучи, це — підтримання оптимальної структури капіталу, раціонального співвідношення між власними і позиковими коштами, ліквідності, прибутковості та фінансової незалежності.

Основна мета дотримання цих принципів — створення фінансової рівноваги, що дозволяє підприємству функціонувати стабільно в короткостроковій перспективі та розвиватися в довгостроковій.

1.2. Класифікація типів фінансової стійкості та фактори, що на неї впливають

Класифікація фінансової стійкості дозволяє комплексно оцінити стан підприємства, виявити ризики та визначити резерви зміцнення фінансової незалежності. Знання типів фінансової стійкості є основою для формування ефективної політики управління капіталом і запровадження заходів для стабільного розвитку підприємства в умовах ринкової нестабільності й зовнішніх викликів, таких як війна чи економічні кризи.

У науковій літературі найчастіше використовується класифікація за рівнем забезпечення запасів джерелами фінансування. Вона ґрунтується на співвідношенні:

1. Власного оборотного капіталу.
2. Залучених короткострокових кредитів.
3. Загального обсягу запасів.

Типи фінансової стійкості представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація типів фінансової стійкості підприємства

Тип фінансової стійкості	Економічна характеристика	Фінансові ознаки (критерії)	Загальна оцінка стану підприємства
Абсолютна фінансова стійкість	Підприємство повністю забезпечує запаси за рахунок власного оборотного капіталу; не потребує залучення позикових коштів.	Власні оборотні кошти $\geq$ Запаси	Дуже високий рівень фінансової незалежності, мінімальні ризики.
Нормальна (достатня) фінансова стійкість	Запаси покриваються власними оборотними коштами та частково короткостроковими кредитами; дотримано фінансову рівновагу.	Власні оборотні кошти $<$ Запаси, але Власні + Короткострокові кредити $\geq$ Запаси	Стабільний фінансовий стан, мінімально допустима залежність від кредиторів.
Нестійкий фінансовий стан (зона ризику)	Запаси забезпечуються значною мірою за рахунок залучених ресурсів; власні оборотні кошти недостатні для стабільної діяльності.	Власні оборотні кошти $<$ Запаси та Власні + Кредити $\approx$ Запаси	Підвищені ризики неплатоспроможності, залежність від кредиторів.
Кризовий фінансовий стан	Підприємство не здатне покрити запаси навіть у поєднанні власних і позикових коштів; наявний дефіцит оборотного капіталу.	Запаси $>$ (Власні оборотні кошти + Короткострокові кредити)	Критичний стан, загроза банкрутства, потреба в антикризових заходах.

Джерело: сформовано автором на основі [51, с.39].

Класифікація типів фінансової стійкості підприємства дозволяє:

1. Об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства. Визначення типу стійкості допомагає зрозуміти, наскільки підприємство є фінансово незалежним, стабільним або навпаки — перебуває у кризовому стані.
2. Виявити причини відхилень. Класифікація дає змогу визначити, які саме чинники призвели до послаблення стійкості — надмірна заборгованість, низька ліквідність, зниження прибутковості тощо.
3. Приймати обґрунтовані управлінські рішення. Розуміння типу фінансової стійкості дає можливість керівництву обрати адекватні заходи для

покращення ситуації: скоригувати структуру капіталу, оптимізувати витрати або залучити додаткові ресурси.

4. Прогнозувати майбутній розвиток. Класифікація допомагає оцінити тенденції та спрогнозувати, як зміниться фінансовий стан підприємства за різних економічних умов.

5. Порівнювати підприємства між собою. Це створює можливість здійснювати галузевий або конкурентний аналіз, визначаючи сильні та слабкі сторони кожного суб'єкта господарювання.

Отже, класифікація типів фінансової стійкості є необхідним інструментом діагностики, контролю та стратегічного управління фінансовим розвитком підприємства (рис. 1.5)

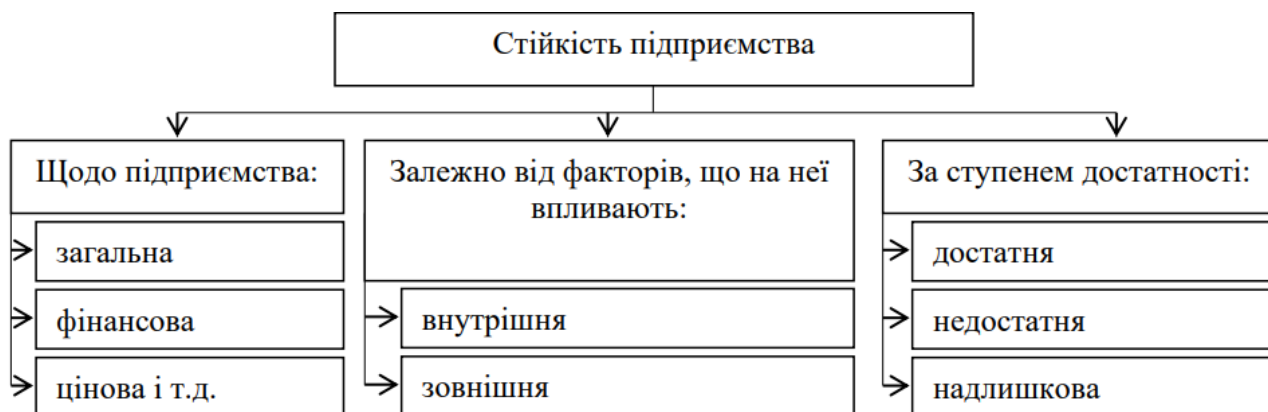

Рис.1.5. Класифікація типів фінансової стійкості [34, с.221].

Фінансова стійкість підприємства значною мірою залежить від ряду взаємопов'язаних факторів.

По-перше, структура капіталу визначає рівень фінансової незалежності: чим більша частка власних коштів у фінансуванні діяльності, тим менше підприємство залежить від зовнішніх джерел і тим стабільніше його фінансовий стан. Надмірне залучення позикових коштів навпаки підвищує ризики неплатоспроможності, оскільки зростає необхідність обслуговувати борги.

По-друге, ліквідність активів впливає на здатність підприємства вчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання. Високий рівень ліквідності забезпечує безперервність операційної діяльності та фінансову стабільність, тоді

як її нестача може призвести до затримок у розрахунках і втрати довіри з боку партнерів.

По-третє, прибутковість визначає можливості підприємства накопичувати власні кошти, підвищувати фінансову незалежність та інвестувати в розвиток. Якщо прибутковість низька або відсутня, підприємство стає вразливим до криз і обмежене у фінансових ресурсах для підтримки діяльності.

Операційна ефективність, тобто здатність раціонально використовувати ресурси та контролювати витрати, також безпосередньо впливає на фінансову стійкість. Ефективне управління витратами підвищує рентабельність і зміцнює фінансовий стан, а неефективне — веде до перевитрат і ослаблення фінансової незалежності.

Зовнішнє середовище, включаючи економічну стабільність, політичну ситуацію та ринкові коливання, створює додаткові ризики або, навпаки, сприятливі умови для діяльності. Нестабільність підвищує невизначеність та ризики, що може знижувати фінансову стійкість, тоді як сприятливі умови забезпечують прогнозованість доходів і можливість розвитку.

Структура активів також важлива: велика частка оборотних активів підвищує платоспроможність, а надмірна концентрація необоротних активів обмежує доступ до коштів для поточних потреб.

Нарешті, здатність підприємства ефективно управляти ризиками дозволяє передбачати та мінімізувати фінансові загрози, що зміцнює його стабільність. Ігнорування ризиків робить фінансовий стан нестійким і непередбачуваним.

Усі ці фактори взаємодіють між собою, і їхній комплексний вплив визначає, наскільки підприємство може стабільно функціонувати, виконувати зобов'язання та розвиватися в умовах змінного економічного середовища.

В своїх дослідженнях Сподіна А. О. і Тарасенко І. О., досліджуючи чинники, що формують фінансову стійкість підприємства, зазначають, що діагностика має проводитися безперервно, оскільки розвиток соціально-економічних та технологічних процесів постійно породжує нові ризики, можливості та обмеження, які впливають на її рівень і потребують регулярного

контролю. Вони поділяють фактори зовнішнього впливу на фінансову стійкість підприємства за місцем їх виникнення на зовнішні та внутрішні, що є доцільним і важливим для формування обґрунтованої системи управлінських рішень, спрямованих на підтримку стабільного фінансового стану підприємства (рис.1.6) [55, с.27].

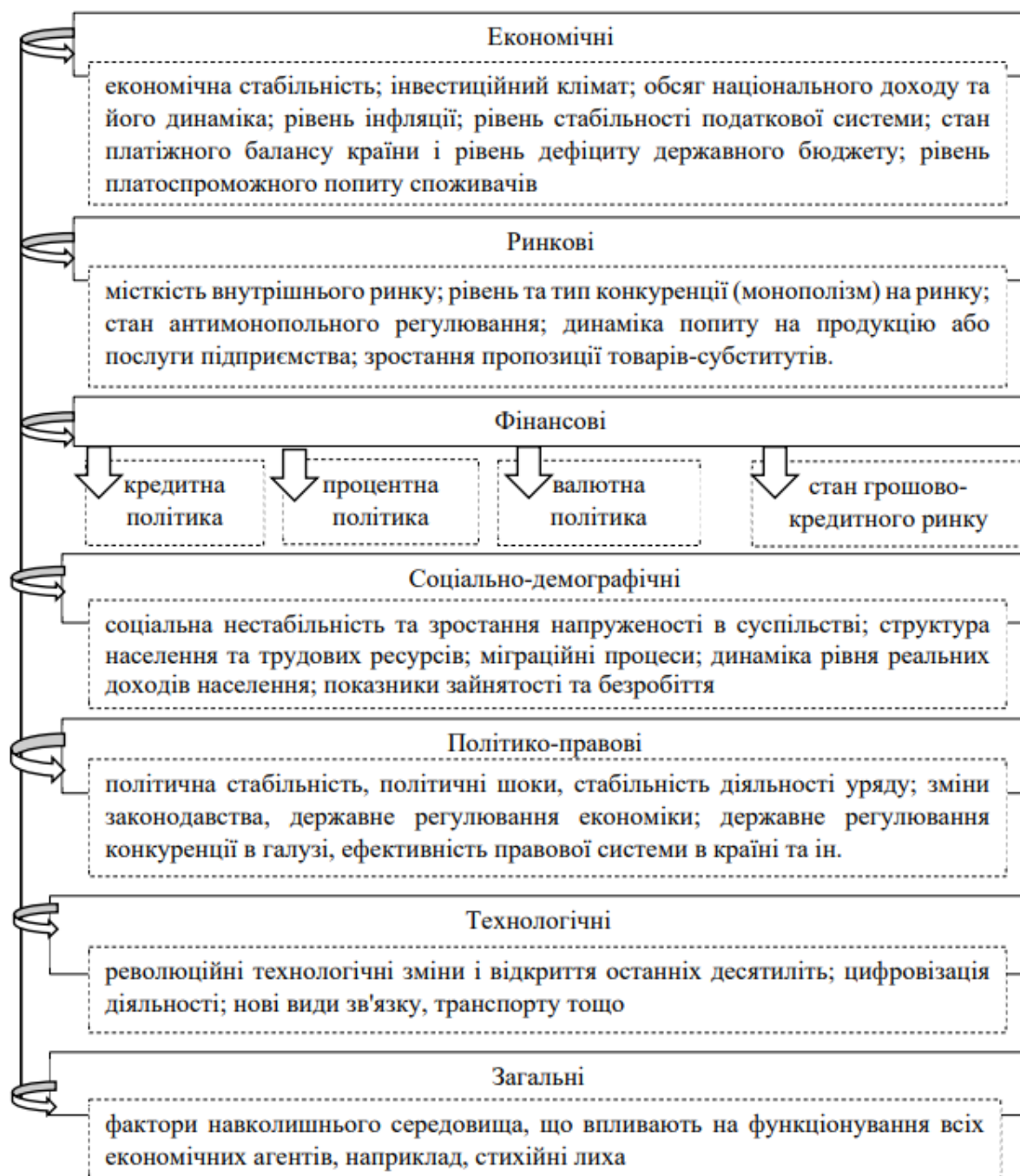

Рис.1.6 Фактори зовнішнього впливу на фінансову стійкість підприємства [55, с.27].

На думку Салькової І.Ю. та Санцевич В.О. на рівень фінансової стійкості підприємства впливає сукупність факторів, які можуть перебувати як у зоні контролю підприємства, так і поза її межами. У науковій літературі не існує єдиної універсальної класифікації цих чинників, оскільки різні автори пропонують власні підходи до їх групування. Найбільш уживані та системно впорядковані групи факторів, що визначають фінансову стійкість підприємства, узагальнено та представлено на рисунку 1.7.

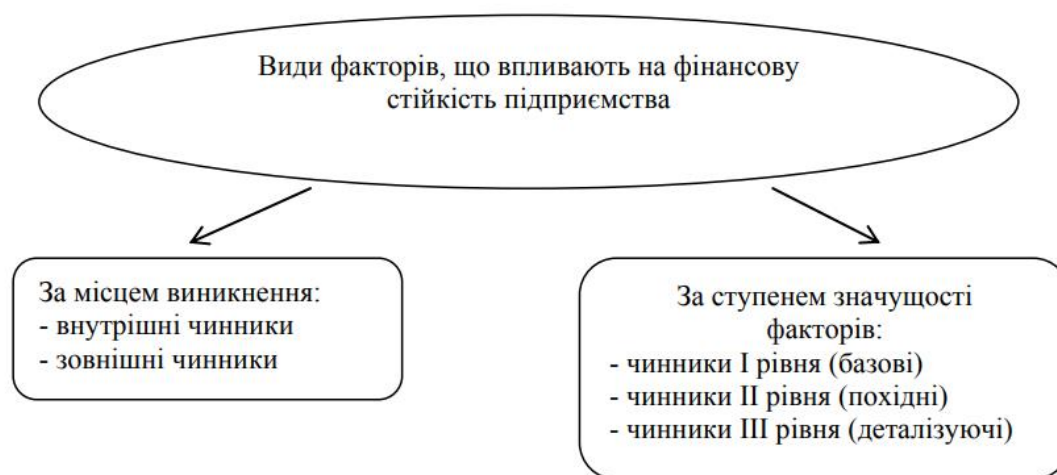

Рис.1.7 **Фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства** [52].

У воєнних умовах внутрішні фактори відіграють визначальну роль у формуванні фінансової стійкості аграрного підприємства, оскільки саме вони відображають якість управління ресурсами, адаптивність бізнес-моделі та здатність підприємства швидко реагувати на зміну середовища. До ключових внутрішніх чинників належать такі:

1. **Фінансові ресурси та структура капіталу.** Стан грошових потоків, обсяг власного капіталу та рівень залежності від позикових коштів багато в чому визначають здатність підприємства протистояти зовнішнім шокам. У воєнний час особливо важливими стають:

- наявність резервного фонду;
- оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу;
- здатність генерувати позитивний операційний грошовий потік.

Підприємства з високою заборгованістю та недостатнім обсягом власних ресурсів стають більш вразливими до кризових впливів.

2. Ефективність управління витратами. Зростання вартості пального, добрив та логістики вимагає від підприємства високого рівня контролю витрат. Внутрішня спроможність оптимізувати структуру витрат, використовувати ресурси раціонально та зменшувати непродуктивні витрати визначає загальний рівень фінансової стійкості.

3. Виробничий потенціал і технологічний рівень. Якість матеріально-технічної бази, рівень механізації та автоматизації напряду впливають на продуктивність праці та собівартість продукції. Підприємства з сучасною технікою і цифровими інструментами (GPS-навігація, дрони, агромоніторинг) більш стійкі до воєнних логістичних і трудових обмежень.

4. Управлінські рішення та стратегічне планування. Ефективність менеджменту визначає:

- здатність швидко адаптувати бізнес-процеси;
- гнучкість системи прийняття рішень;
- оперативне коригування виробничих планів відповідно до воєнної ситуації. Підприємства з сильним управлінським супроводом здатні швидше відновлювати діяльність і переорієнтовувати виробництво.

5. Кадровий потенціал. Війна спричинила дефіцит робочої сили, особливо кваліфікованих механізаторів і інженерів. Значення мають:

- рівень професійної підготовки персоналу;
- система мотивації та утримання працівників;
- внутрішня організація праці. Утримання ключових працівників прямо впливає на стійкість технологічного процесу.

6. Структура та диверсифікація виробництва. Чим більш диверсифіковане виробництво, тим нижчі ризики втрат у разі:

- руйнування логістичних ланцюгів;
- зниження попиту на окремі культури;

– неможливості реалізації врожаю в окремих регіонах. Монокультурні підприємства виявляються більш вразливими до ринкових коливань і кліматичних ризиків.

7. Система управління ризиками. Наявність внутрішніх регламентів, страхових програм, підходів до оцінювання ризиків значно впливає на збереження фінансової стійкості. Підприємства, які впровадили ризик-орієнтоване управління, здатні мінімізувати втрати та оперативно реагувати на надзвичайні ситуації.

8. Внутрішня логістика та інфраструктура. Наявність власних складських приміщень, можливостей зберігання, сушіння та транспортування продукції підвищує самостійність підприємства та зменшує витрати в період порушення зовнішньої логістики.

Таким чином, внутрішні фактори мають вирішальне значення для формування фінансової стійкості аграрного підприємства під час війни. Вони визначають здатність підприємства адаптуватися до нестабільної ситуації, зберігати виробничий потенціал, підтримувати платоспроможність та забезпечувати подальший розвиток попри зовнішні загрози.

Фінансові ризики — це ймовірність виникнення фінансових втрат унаслідок невизначеності умов діяльності, що впливає на обсяг доходів, прибутку або капіталу підприємства. В економічній літературі вони поділяються на зовнішні (пов'язані з ринковими, кредитними, валютними, інвестиційними та інфляційними чинниками) та внутрішні (пов'язані з організацією фінансової роботи, ліквідністю активів, ефективністю використання капіталу).

Управління фінансовими ризиками в аграрному підприємстві передбачає систему послідовних дій, спрямованих на їх ідентифікацію, оцінювання, моніторинг і мінімізацію впливу. У науковій практиці виділяють п'ять ключових етапів цього процесу:

1. Виявлення ризиків — визначення потенційних загроз фінансовій стабільності підприємства.

Рис. 1.8 Найбільш типові фінансові ризики для аграрного сектору

Джерело: сформовано автором

2. Оцінювання ризиків — встановлення рівня їх впливу на фінансові результати (кількісна або якісна оцінка).
3. Вибір методів реагування — прийняття управлінських рішень щодо уникнення, зменшення, передання чи прийняття ризику.
4. Розробка інструментів управління — використання фінансових і організаційно-економічних заходів.
5. Моніторинг та контроль — регулярний аналіз результативності вжитих заходів і коригування стратегії управління.

1.3. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства

У теорії та практиці фінансового аналізу представлені різні підходи до оцінювання фінансово-економічного стану підприємств. Узагальнення наукових джерел дає змогу виділити групу методів, які найчастіше використовуються дослідниками. Ці методи доцільно класифікувати на дві категорії — спрощені та поглиблені інструменти фінансової діагностики (рис. 1.9).

<i>I - РІВЕНЬ СПРОЩЕНІ ПРИЙОМИ ДІАГНОСТИКИ</i>	<i>II - РІВЕНЬ РОЗГОРНУТІ ПРИЙОМИ ДІАГНОСТИКИ</i>
• Горизонтальний аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім тимчасовим періодом. • Вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат. • Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – це розрахунок відношення між окремими позиціями звіту або позиціям різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників	• Порівняльний (просторовий) аналіз – це внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками фірми, дочірніх фірм, підрозділів, цехів, і міжгосподарський аналіз показників аналізованої фірми з показниками фірм конкурентів. • Факторний аналіз – це аналіз впливу окремих чинників на результативний показник за допомогою детермінованих прийомів дослідження. • Трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів і визначення тренда.

Рис. 1.9 Методи діагностики фінансової стійкості підприємства [48].

Щоб більш детально розкрити методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства, доцільно розглянути елементи механізму аналізу, які забезпечують системний підхід до оцінки фінансового стану.

Елементи механізму аналізу фінансової стійкості включають:

– Об'єкт та предмет аналізу: Об'єктом виступає підприємство в цілому або його окремі структурні підрозділи. Предметом аналізу є фінансові ресурси, їх структура, рух і використання для забезпечення стійкого функціонування підприємства.

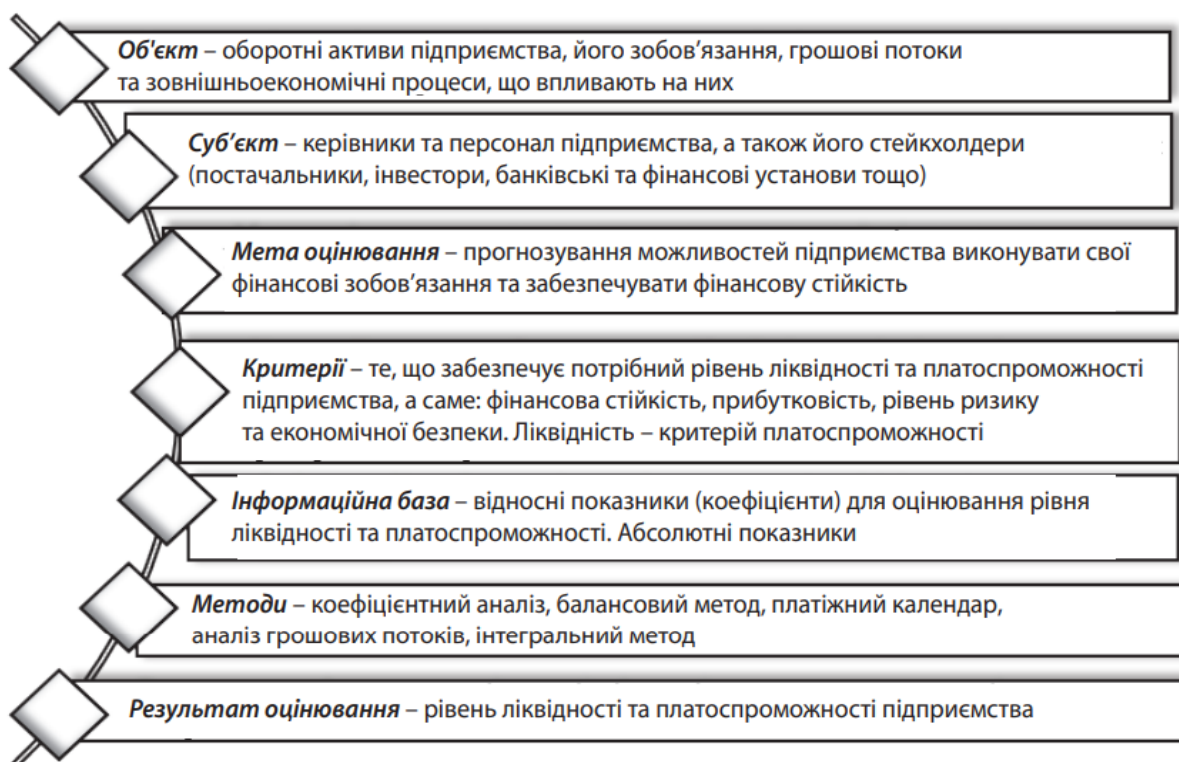

Рис.1.10. Елементи механізму аналізу ліквідності та фінансової спроможності підприємства [73].

– Показники фінансової стійкості: Структура капіталу (співвідношення власних і позикових коштів). Ліквідність (здатність підприємства виконувати короткострокові зобов'язання).Платоспроможність (спроможність виконувати фінансові зобов'язання вчасно та в повному обсязі).Прибутковість і рентабельність (ефективність використання капіталу та ресурсів).

– Методи оцінки: Горизонтальний і вертикальний аналіз фінансової звітності. Аналіз коефіцієнтів (ліквідності, фінансової автономії, рентабельності). Порівняння з нормативними значеннями та середньогалузевими показниками.

– Інтерпретація результатів: Виявлення сильних та слабких сторін фінансового стану. Класифікація типу фінансової стійкості (стабільна, кризова, нестійка). Визначення ризиків і потенційних загроз для платоспроможності та розвитку підприємства.

– Прийняття управлінських рішень: На основі аналізу формується стратегія підтримки та зміцнення фінансової стійкості. Приймаються рішення щодо

оптимізації структури капіталу, підвищення ліквідності, підвищення ефективності діяльності та управління ризиками.

Таким чином, елементи механізму аналізу створюють комплексний підхід, що дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан підприємства, а й визначити напрямки підвищення його фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

До основних методів управління фінансовими ризиками належать:

- ▶ уникнення ризику (відмова від надмірно ризикованих проєктів або операцій);
- ▶ мінімізація ризику (підвищення ефективності контролю за грошовими потоками, оптимізація структури капіталу);
- ▶ передача ризику (страхування майна, урожаю, фінансових збитків, укладання форвардних контрактів на реалізацію продукції);
- ▶ компенсація ризику (створення резервних фондів, залучення гарантійних інструментів);
- ▶ диверсифікація ризику (розподіл інвестиційних ресурсів між різними видами діяльності, культурами, регіонами або контрагентами).

Слід підкреслити, що оцінювання фінансової стійкості підприємства є багатоетапним і методично складним процесом, який потребує ґрунтовної аналітичної бази та відповідного практичного досвіду. Ефективне забезпечення стійкості можливе лише за умови використання комплексу взаємопов'язаних методів, інструментів і регулятивних важелів, що дозволяють своєчасно реагувати на зміни фінансового стану.

У цьому контексті доцільно представити узагальнену модель діагностики фінансової стійкості підприємства, структуру якої наведено на рис. 1.

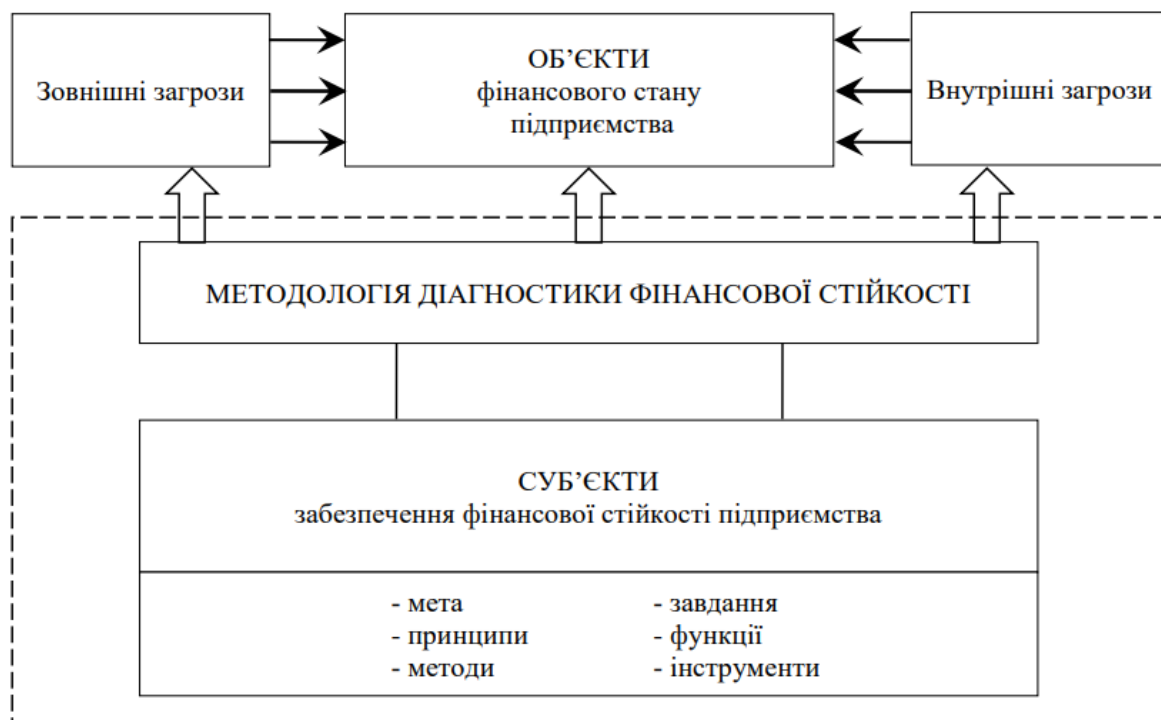

Рис.1.11 Модель діагностики фінансової стійкості підприємства [51, с.39].

На думку Костенко Ю., Короленко О. та Гузь М. «Оцінювання та прогнозування фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану є надзвичайно складним завданням, оскільки війна створює форс-мажорні обставини, що призводять до різкого скорочення обсягів господарської діяльності, тимчасового призупинення роботи, а іноді — до повної втрати майна та ресурсів. Такі умови характеризуються високим рівнем невизначеності, непередбачуваністю подій і неможливістю точного прогнозування майбутніх фінансових результатів, що суттєво ускладнює процес аналітичної оцінки.

У подібних ситуаціях для експертів, аналітиків і керівників підприємств пріоритетним стає не стільки збереження стабільності фінансової системи, скільки забезпечення виживання бізнесу, підтримання мінімально необхідного рівня платоспроможності та ліквідності.

Оцінювання структури фінансових ресурсів доцільно проводити за показниками, які відображають співвідношення між окремими складовими капіталу підприємства. Рівень платоспроможності господарюючого суб'єкта

визначається через аналіз коефіцієнтів ліквідності, тоді як ефективність його діяльності та прибутковість оцінюють за допомогою показників рентабельності.

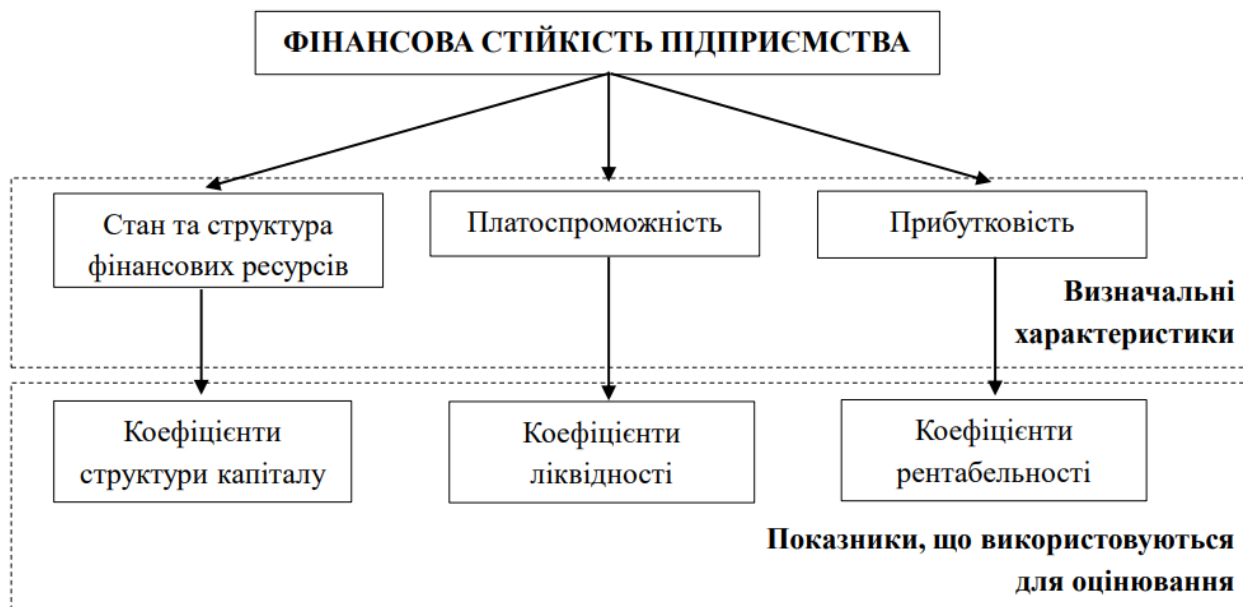

Рис.1.12. Система показників оцінювання фінансової стійкості підприємства [1, с.5].

Водночас досвід повномасштабної війни між Україною та Росією, що розпочалася у 2022 році, засвідчив: воєнний стан не завжди означає катастрофу для економічної діяльності. За умови гнучкого управління, адаптації бізнес-моделі до нових реалій і швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища підприємства здатні не лише продовжувати функціонування, а й зберігати активи, оптимізувати ресурси та навіть створювати передумови для подальшого розвитку» [27].

Традиційні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства — аналіз структури активів, ліквідності, фінансового стану, ділової активності та рентабельності — залишаються базовими інструментами. Однак у сучасних умовах воєнного стану бізнес стикається з непередбачуваними ризиками, що потребує переосмислення результатів такого аналізу. Наголос переноситься на питання збереження платоспроможності за обов’язковими платежами, забезпечення безпеки працівників і підтримання кадрового потенціалу.

Таблиця 1.3

Основні фінансові коефіцієнти фінансової стійкості підприємства

№	Показник	Економічний зміст	Формула розрахунку
1	Коефіцієнт автономії (Equity Ratio)	Визначає частку власного капіталу в загальному обсязі активів; показує фінансову незалежність.	$K_a = \text{Власний капітал} / \text{Валюта балансу}$
2	Коефіцієнт фінансової залежності (Debt Ratio)	Характеризує частку зобов'язань у структурі капіталу; показує залежність від кредиторів.	$K_{фз} = \text{Позиковий капітал} / \text{Валюта балансу}$
3	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Відображає частку власних коштів, що використовуються для фінансування оборотних активів.	$K_{мвк} = (\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}) / \text{Власний капітал}$
4	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Характеризує, чи покриває власний капітал оборотні активи.	$K_{зВОК} = (\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}) / \text{Оборотні активи}$
5	Коефіцієнт покриття запасів	Показує ступінь забезпеченості запасів джерелами фінансування.	$K_{пз} = (\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} - \text{Необоротні активи}) / \text{Запаси}$
6	Коефіцієнт фінансової стійкості	Визначає співвідношення стабільних джерел фінансування до загальної суми ресурсів.	$K_{фс} = (\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}) / \text{Валюта балансу}$
7	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Оцінює частку довгострокових позик у структурі власного капіталу.	$K_{дпк} = \text{Довгострокові зобов'язання} / \text{Власний капітал}$
8	Співвідношення позикового та власного капіталу (Debt-to-Equity)	Визначає боргове навантаження підприємства.	$D/E = \text{Позиковий капітал} / \text{Власний капітал}$

Джерело: сформовано автором

Війна суттєво змінює економічне середовище, у якому функціонують підприємства: порушуються логістичні ланцюги, зростають витрати, обмежується

доступ до фінансових ресурсів, а ризики непередбачуваності різко підвищуються. У таких умовах традиційні показники фінансової стійкості потребують не лише розрахунку, а й глибшого аналізу їх змісту та динаміки.

Таблиця 1.4

Показники фінансової стійкості та їх трактування під час війни

Показник	Нормативне значення	Нормативне значення в умовах війни
Коефіцієнт покриття	> 1	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$> 0,7$	> 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$> 0,2$	$> 0,7$
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$> 0,5$	$> 0,8$
Оборотність активів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивною є не суттєве зменшення показника оборотності
Оборотність запасів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивним є суттєве зростання показника в порівнянні із довоєнним періодом
Рентабельність продукції	Відсутнє, чим вище значення – тим краще	Допускається робота на межі нульової рентабельності

Джерело: сформовано за [27].

Показники структури капіталу, ліквідності, платоспроможності, рентабельності та ділової активності залишаються базовими орієнтирами, однак їх значення слід оцінювати з урахуванням реалій воєнного часу. Наприклад, тимчасове зниження рентабельності чи ліквідності не завжди свідчить про кризу — воно може бути наслідком вимушених управлінських рішень, спрямованих на збереження персоналу або адаптацію виробництва до нових умов.

Оцінка фінансової стійкості під час війни повинна враховувати не лише абсолютні значення коефіцієнтів, а й їхню тенденцію, здатність підприємства підтримувати операційну діяльність та виконувати першочергові зобов'язання. Особливу увагу варто приділяти показникам платоспроможності та ліквідності, адже саме вони відображають спроможність підприємства виживати в умовах нестабільності, своєчасно здійснювати розрахунки й забезпечувати базову фінансову безпеку.

Таким чином, у воєнний період показники фінансової стійкості набувають стратегічного значення: вони дають змогу не лише оцінити поточний фінансовий стан, а й виявити потенціал до відновлення, адаптації та подальшого розвитку підприємства після завершення бойових дій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА СТІЙКОСТІ

ТОВ «РОССИНКА» ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Організаційно-економічний профіль підприємства

ТОВ «РОССИНКА» розташоване в селі Липецьке Подільського району Одеської області за адресою: 66352, Україна, Подільський район, с. Липецьке. Географічне розташування підприємства є сприятливим, адже територія належить до Лісостепової зони, яка характеризується вигідними агрокліматичними умовами для вирощування зернових, бобових та олійних культур. Подільський район посідає провідні позиції серед аграрних регіонів Одеської області, де сільське господарство є ключовою галуззю економіки.

Клімат місцевості помірно континентальний — із тривалим теплим літом і відносно м'якою зимою. Середньорічна температура повітря становить близько $+9...+10^{\circ}\text{C}$. Зими переважно малосніжні, із періодичними відлигами, що іноді створює загрозу вимерзання озимих культур, проте забезпечує ранній початок весняно-польових робіт. Літній період характеризується високими середньодобовими температурами ($+22...+24^{\circ}\text{C}$ у липні), які сприяють швидкому досягненню врожаю.

Річна кількість опадів коливається в межах 400–450 мм, що є дещо недостатнім для інтенсивного землеробства, однак за умови раціонального використання агротехнологій цього показника достатньо для отримання стабільних урожаїв. Ґрунтовий покрив представлений переважно чорноземами з високим вмістом гумусу та сприятливими водно-фізичними властивостями. Такі ґрунти ідеально підходять для вирощування озимої пшениці, кукурудзи, ячменю, соняшнику, сої та інших культур, які формують виробничу спеціалізацію підприємства.

Рельєф місцевості рівнинний, з незначними коливаннями висот, що створює зручні умови для механізованого обробітку ґрунту та ефективного використання сучасної сільськогосподарської техніки. Водні ресурси представлені підземними

водами та дрібними водоймами, які відіграють допоміжну роль у забезпеченні господарських потреб. Незважаючи на відносну посушливість клімату, природні умови дозволяють вирощувати основні культури без системного зрошення, хоча в окремі посушливі роки його використання може бути доцільним.

Значну перевагу для розвитку підприємства становить вигідне економіко-географічне положення. Село Липецьке має зручне транспортне сполучення з адміністративним центром району та іншими населеними пунктами, що полегшує логістичні процеси, постачання матеріально-технічних ресурсів і збут готової продукції. Близькість до автошляхів регіонального значення створює додаткові можливості для розширення ринків збуту.

ТОВ «РОССИНКА» було засноване в листопаді 2018 року зі статутним капіталом 100 тис. грн. Від початку діяльності підприємство зосередилося на вирощуванні зернових, бобових та олійних культур. За кілька років роботи господарство створило власну матеріально-технічну базу, оптимізувало виробничі процеси та зміцнило позиції серед сільськогосподарських виробників Подільського району.

Отже, природно-кліматичні умови, родючі ґрунти та вигідне географічне положення створюють передумови для сталого розвитку ТОВ «РОССИНКА». Поєднання сприятливих природних ресурсів, помірного клімату та розвиненої транспортної інфраструктури забезпечує підприємству конкурентні переваги та потенціал для подальшого зростання.

ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області
ТОВ «РОССИНКА» функціонує відповідно до чинного законодавства України, що регулює діяльність товариств з обмеженою відповідальністю. Підприємство зареєстроване 9 листопада 2018 року за адресою: 66352, Одеська область, Подільський район, с. Липецьке. Розмір статутного капіталу становить 100 000 грн. Керівником є Чебан Раїса Тимофіївна, а засновником і кінцевим бенефіціарним власником — Чебан Інна Михайлівна (частка 100 %). Основний вид діяльності за КВЕД — 01.11 «Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур».

У правовому розумінні товариство з обмеженою відповідальністю є підприємством приватного права, статутний капітал якого поділено між учасниками. Учасники несуть ризики лише в межах власних внесків, що зменшує рівень персональної відповідальності та підвищує фінансову стабільність суб'єкта господарювання. Статут ТОВ визначає розмір часток, порядок формування капіталу, органи управління та процедуру прийняття рішень. Як юридична особа, товариство має повний обсяг цивільної правоздатності: може укладати договори, володіти майном, виступати стороною у судових спорах, відкривати рахунки в банках, вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність.

Господарська діяльність ТОВ «РОССИНКА» здійснюється відповідно до чинних нормативно-правових вимог і задекларованих видів діяльності. Основний напрямок — вирощування зернових, бобових і олійних культур, а також надання допоміжних послуг у рослинництві та оренда техніки. Підприємство дотримується податкових, земельних, санітарних і екологічних норм, що підтверджується даними з Єдиного державного реєстру.

Таким чином, ТОВ «РОССИНКА» є повноцінним суб'єктом господарювання з чітко визначеним правовим статусом і структурою управління, що забезпечує стабільне функціонування на аграрному ринку України.

Визначення спеціалізації підприємства здійснюється на основі аналізу структури доходів від реалізації продукції (табл. 2.1) та розрахунку коефіцієнта зосередження товарного виробництва (K_3).

Алгоритм оцінювання спеціалізації підприємства передбачає визначення питомої ваги кожної галузі у структурі чистого доходу від реалізації продукції. Далі показники впорядковуються за спаданням і на основі цих даних обчислюється коефіцієнт зосередження товарного виробництва (K_3) за відповідною формулою (1.1):

$$K_3 = \frac{100}{\sum_{i=1}^n \Pi_{B_i} (2Ni - 1)} \quad (2.1)$$

Таблиця 2.1

Структура чистого доходу від реалізації продукції в ТОВ «РОССИНКА»

Види продукції	2022 р.		2023 р.		2024 р.		В середньому за 2022 - 2024 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Зернові та зернобобові	16266,9	60,0	19131,3	83,9	28215,8	81,1	21204,7	75,1
у тому числі:								
пшениця	6559,4	24,2	7150,5	31,4	19513,7	56,1	11074,5	39,2
кукурудза на зерно	5701,4	21,0	6885,7	30,2	6,6	0,019	4197,9	14,9
ячмінь	175,5	0,6	1389,9	6,1	3062,8	8,8	1542,7	5,5
горох	3659,8	13,5	3705,3	16,3	5632,9	16,2	4332,7	15,3
Насіння культур олійних	10862,7	40,0	3660,8	16,1	6582,8	18,9	7035,4	24,9
в тому числі:								
Соняшник	10862,7	40,0	3660,8	16,1	6582,8	18,9	7035,4	24,9
Усього по рослинництву	27129,6	100,0	22792,1	100,0	34798,6	100,0	28240,1	100,0
Усього по підприємству	27129,6	100,0	22792,1	100,0	34798,6	100,0	28240,1	100,0

Джерело: розраховано за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА»

де:

Pv_i - питома вага i -ї галузі у структурі товарної продукції, %;

N_i - порядковий номер галузі в ранжованому ряді (від найбільшої питомої ваги до найменшої).

Отримані результати використовуються для формування показників, необхідних для визначення коефіцієнта спеціалізації (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Параметри для визначення коефіцієнту спеціалізації ТОВ «РОССИНКА»

Показники	Зернові і зернобобові	Технічні
Питома вага галузі в структурі товарної продукції (Pv_i), %	75,1	24,9
Порядковий номер по ранжиру (N_i)	1	2

Джерело: сформовано автором

Значення K_z дає можливість оцінити рівень спеціалізації господарства: якщо коефіцієнт становить до 0,20 — підприємство є багатогалузевим; 0,21–0,30

— слабка спеціалізація; 0,31–0,40 — середній рівень; 0,41–0,50 — вище середнього; 0,51–0,60 — високий; понад 0,60 — глибокий рівень спеціалізації.

$$K_3 = 100 / ((75,1 * (2 * 1 - 1)) + (24,9 * (2 * 2 - 1))) = 100 / 75,1 + 74,7 = 100 / 149,8 = 0,67$$

Результати аналізу структури товарної продукції свідчать, що основну частку у виробництві ТОВ «РОССИНКА» становлять зернові та зернобобові культури — 75,1 %, тоді як технічні культури займають 24,9 %. Розрахований коефіцієнт зосередження товарного виробництва дорівнює 0,67, що характеризує підприємство як високоспеціалізоване з чітко вираженою домінуючою галуззю.

Отримане значення підтверджує раціональний рівень концентрації ресурсів у провідному напрямі діяльності, що сприяє підвищенню ефективності виробництва. Водночас підприємство зберігає певну диверсифікацію, яка дозволяє адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури та мінімізувати агрокліматичні ризики.

Для ТОВ «РОССИНКА» зовнішнє середовище відіграє важливу роль, адже аграрна галузь є однією з найбільш чутливих до впливу природних, економічних і соціально-політичних факторів. З метою комплексного аналізу зовнішніх впливів доцільно застосувати PEST-аналіз, який дає змогу систематизувати політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори.

Політична складова зовнішнього середовища формує основні умови діяльності підприємства, оскільки саме державна політика визначає правила ведення агробізнесу — від регулювання земельних відносин до податкової системи, умов кредитування та експорту. Для аграрних підприємств Одеської області важливим чинником є державна підтримка у вигляді дотацій, субсидій, компенсацій на закупівлю техніки та палива. Разом із тим, діяльність ТОВ «РОССИНКА» відбувається в умовах воєнного стану, що зумовлює підвищені ризики для логістики, збуту та безпеки персоналу. Одночасно посилюється вплив євроінтеграційних процесів, які вимагають адаптації аграрного виробництва до стандартів ЄС у сфері якості, екології та сертифікації продукції. Військово-політична ситуація також негативно впливає на інвестиційну привабливість галузі та стабільність експортних каналів.

Економічні чинники є визначальними для фінансової стійкості ТОВ «РОССИНКА». На результати господарської діяльності впливають коливання цін на зернові й технічні культури, зміни вартості пального, мінеральних добрив і засобів захисту рослин. Інфляційні процеси підвищують собівартість продукції, водночас знижуючи купівельну спроможність споживачів. Значне значення має доступ до кредитних ресурсів і рівень відсоткових ставок, адже аграрні підприємства часто потребують позикових коштів для проведення сезонних робіт. Вплив валютного курсу також суттєвий, оскільки значна частка матеріально-технічного забезпечення імпортується, а ціни на аграрну продукцію залежать від світової кон'юнктури ринку.

Отже, поєднання політичних і економічних факторів створює складне, але прогнозоване середовище, у якому ТОВ «РОССИНКА» має адаптувати свою діяльність, зберігаючи конкурентоспроможність і фінансову стабільність навіть в умовах воєнного стану.

Соціальне середовище функціонування підприємства визначається рівнем розвитку регіону, забезпеченістю трудовими ресурсами, демографічною ситуацією та станом місцевої інфраструктури. Село Липецьке, де розташоване ТОВ «РОССИНКА», характеризується обмеженим кадровим потенціалом через міграцію молоді до великих міст та за кордон. Це створює певні труднощі із залученням кваліфікованих працівників, особливо в періоди активних сезонних робіт. Попри це, підприємство залишається важливим роботодавцем для місцевих жителів, забезпечує стабільні робочі місця та сприяє соціально-економічному розвитку громади через сплату податків і участь у місцевих соціальних ініціативах. Крім того, соціальні фактори впливають на попит на продукцію: підвищення рівня добробуту населення стимулює споживання більш якісних продовольчих товарів.

Технологічне середовище має вирішальне значення для конкурентоспроможності сучасного аграрного підприємства. Використання інноваційних технологій, зокрема сучасної сільськогосподарської техніки, високопродуктивного насіння, систем зрошення та цифрових рішень (GPS-

навігації, автоматизованого обліку врожайності, дронів для моніторингу стану посівів), дозволяє підвищити ефективність виробництва та оптимізувати витрати. Для ТОВ «РОССИНКА» пріоритетним напрямом розвитку є модернізація технічного парку та впровадження інноваційних методів землеробства, що мінімізує вплив погодних ризиків і сприяє підвищенню урожайності. Водночас впровадження новітніх технологій потребує значних фінансових інвестицій, що створює додаткове навантаження на підприємства середнього рівня.

З урахуванням наведених аспектів доцільно систематизувати основні фактори зовнішнього середовища ТОВ «РОССИНКА» за чотирма складовими: політичною, економічною, соціальною та технологічною — у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

PEST-аналіз зовнішнього середовища ТОВ «РОССИНКА»

P (Political)	E (Economic)	S (Social)	T (Technological)
• Вплив воєнного стану на безпеку та логістику • Державна підтримка аграріїв (субсидії, пільги) • Зміни у земельному законодавстві • Високий рівень бюрократії та податкове навантаження	• Коливання цін на зернові та олійні культури • Висока інфляція та зростання собівартості • Обмежений доступ до дешевих кредитів • Залежність від роботи портів та експорту	• Відтік молоді та нестача кадрів • Орієнтація населення на традиційне землеробство • Попит на натуральну та органічну продукцію • Соціальна роль у забезпеченні робочих місць	• Потреба у модернізації техніки • Впровадження точного землеробства • Обмеженість фінансових ресурсів для інновацій • Використання цифрових технологій у виробництві

Джерело: сформовано автором

Отже, узагальнюючи результати проведеного аналізу, можна зазначити, що діяльність ТОВ «РОССИНКА» суттєво залежить від сукупного впливу політичних, економічних, соціальних та технологічних чинників. Серед сприятливих аспектів варто виокремити наявність державної підтримки аграрного сектору, потенційні можливості розширення експорту та впровадження сучасних технологічних рішень у виробництво. Разом із тим, підприємство перебуває під

впливом низки загроз, таких як цінова нестабільність на аграрних ринках, інфляційні коливання, дефіцит кваліфікованих кадрів і значні витрати на технічне оновлення. Так, ефективність подальшої діяльності ТОВ «РОССИНКА» залежить від здатності своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, мінімізувати ризики та максимально використовувати наявні можливості для стабільного розвитку.

Фінансові результати діяльності підприємства виступають головним індикатором його ефективності, адже відображають кінцеві підсумки господарської діяльності у грошовому вираженні. Саме вони визначають спроможність підприємства до самофінансування, розширення виробництва, інвестування та забезпечення стійкого економічного розвитку. Аналіз фінансових результатів дає можливість оцінити раціональність управлінських рішень, виявити внутрішні резерви підвищення прибутковості та сформулювати напрями подальшого зростання ефективності діяльності.

Фінансові результати діяльності підприємства представлено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка фінансових результатів ТОВ «РОССИНКА», тис грн.

Показники	2022 рік	2023 рік	Δ, %	2024 рік	Δ, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	30582,0	22792,0	74,5	34799,0	152,7
Інші операційні доходи	0,0	4509,0	100,0	2513,0	55,7
Валовий прибуток (збиток)	10763,0	10794,0	100,3	12879,0	119,3
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток або збиток)	8920,0	8937,0	100,2	10255,0	114,7
Чистий фінансовий результат (прибуток або збиток)	8920,0	8937,0	100,2	10255,0	114,7

Джерело: складено за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА»

Дані таблиці 2.4 засвідчують, що фінансові результати підприємства у 2022–2024 рр. мають загалом позитивну динаміку, хоча окремі показники зазнавали коливань. Так, чистий дохід від реалізації продукції у 2023 р.

зменшився на 25,5% порівняно з попереднім роком, проте вже у 2024 р. зріс на 52,7%, перевищивши базовий рівень. Інші операційні доходи з'явилися у 2023 р., але у 2024 р. знизилися на понад 44%. Валовий прибуток продемонстрував поступове зростання — у 2024 р. він був на 19,3% вищим, ніж у 2022 р. Позитивну динаміку мають також фінансові результати до оподаткування та чистий прибуток, які у 2024 р. збільшилися на 14,7%. Це свідчить про стабільну прибутковість підприємства, ефективне використання ресурсів та здатність адаптуватися до мінливих умов ринку.

У процесі оцінювання фінансових результатів важливо враховувати не лише динаміку доходів, а й структуру витрат, адже саме співвідношення цих показників формує кінцевий фінансовий результат. Витрати мають подвійний характер: вони можуть розглядатися як інвестиції у майбутні прибутки або як фактор, що знижує рентабельність, якщо не сприяють приросту вартості. Такий підхід дає змогу глибше оцінити ефективність господарської діяльності (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

**Елементи та структура операційних витрат в
ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області**

Елементи витрат	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024р. від 2022р. (+,-)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Матеріальні затрати	9089,0	61,95	10110,6	61,03	11268,2	55,28	2179,2	124,0
Витрати на оплату праці	1083,5	7,39	1308,1	7,90	1498,8	7,35	415,3	138,3
Відрахування на соціальні заходи	156,2	1,06	144	0,87	214,4	1,05	58,2	137,3
Орендна плата за земельні частки (паї)	2634,0	17,95	2206	13,32	2500,5	12,27	-133,5	94,9
Амортизація	1708,6	11,65	2797,8	16,89	4902,3	24,05	3193,7	286,9
РАЗОМ	14671,3	100	16566,5	100	20384,2	100	5712,9	138,9

Джерело: складено за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА»

Дані таблиці 2.4 свідчать, що у 2022–2024 рр. витрати підприємства зросли на 38,9% — із 14 671,3 тис. грн до 20 384,2 тис. грн. Це зростання пов'язане із підвищенням виробничої активності, оновленням основних засобів, зростанням вартості ресурсів та реалізацією інвестиційних програм, спрямованих на підвищення ефективності діяльності ТОВ «РОССИНКА».

2.2. Діагностика структури майна підприємства та джерел його фінансування

Майновий комплекс підприємства є базою його виробничо-господарської діяльності та охоплює сукупність матеріальних, нематеріальних і фінансових ресурсів, які використовуються для забезпечення процесів виробництва, реалізації продукції та управління діяльністю. У широкому розумінні майно підприємства ототожнюється з його активами, що відображаються у балансі та характеризують загальну вартість ресурсів, які контролюються суб'єктом господарювання. Саме склад і структура активів визначають потенціал підприємства щодо отримання прибутку, розвитку та збереження фінансової стабільності [55, с. 27].

На основі бухгалтерського балансу ТОВ «РОССИНКА» проведено аналіз активів і пасивів підприємства (табл. 2.6). На початок 2024 року загальна вартість активів становила 51 370 тис. грн, а на кінець року — 67 656 тис. грн, що означає приріст на 31,7 %.

У структурі активів переважають необоротні активи, передусім основні засоби, питома вага яких зберігається на стабільно високому рівні — близько 60 %. Їхня вартість збільшилася з 30 948 тис. грн до 40 374 тис. грн (+30,46 %), що свідчить про зміцнення матеріально-технічної бази підприємства та, ймовірно, модернізацію або розширення виробничих потужностей. Незначне зниження питомої ваги при зростанні абсолютних показників підтверджує стратегічну спрямованість ТОВ «РОССИНКА» на довгостроковий розвиток.

Серед оборотних активів спостерігається збільшення запасів на 4 688 тис. грн (+28,5 %), що зумовило підвищення їхньої частки до 31,24 %. Водночас вартість готової продукції зменшилася на 1 519 тис. грн (-19,44 %), що свідчить

Таблиця 2.6

Діагностика активу балансу ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області за 2024 рік

Елементи балансу	Код рядка	Абсолютні величини, тис.грн.		Питома вага, %		Зміни за період			
		На початок періоду	На кінець періоду	На початок періоду	На кінець періоду	в абсолютних величинах, тис. грн.	у питомій вазі, %	у % до величин на початок періоду	у % до зміни підсумку балансу
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Необоротні активи									
Основні засоби	1095	30948	40374	60,25	59,68	9426,00	-0,57	30,46	57,88
Усього за розділом I	1095	30948	40374	60,25	59,68	9426,00	-0,57	30,46	57,88
II. Оборотні активи									
Запаси	1100	16451	21139	32,02	31,24	4688,00	-0,78	28,50	28,79
Готова продукція	1103	7812	6293	15,21	9,30	-1519,00	-5,91	-19,44	-9,33
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3783	3378	7,36	4,99	-405,00	-2,37	-10,71	-2,49
з бюджетом	1135	15	14	0,03	0,02	-1,00	-0,01	-6,67	-0,01
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0	1901	0,00	2,81	1901,00	2,81	100,00	11,67
Гроші та їх еквіваленти	1165	173	850	0,34	1,26	677,00	0,92	391,33	4,16
Усього за розділом II	1195	20422	27282	39,75	40,32	6860,00	0,57	33,59	42,12
БАЛАНС	1300	51370	67656	100,00	100,00	16286,00	0,00	31,70	100,00

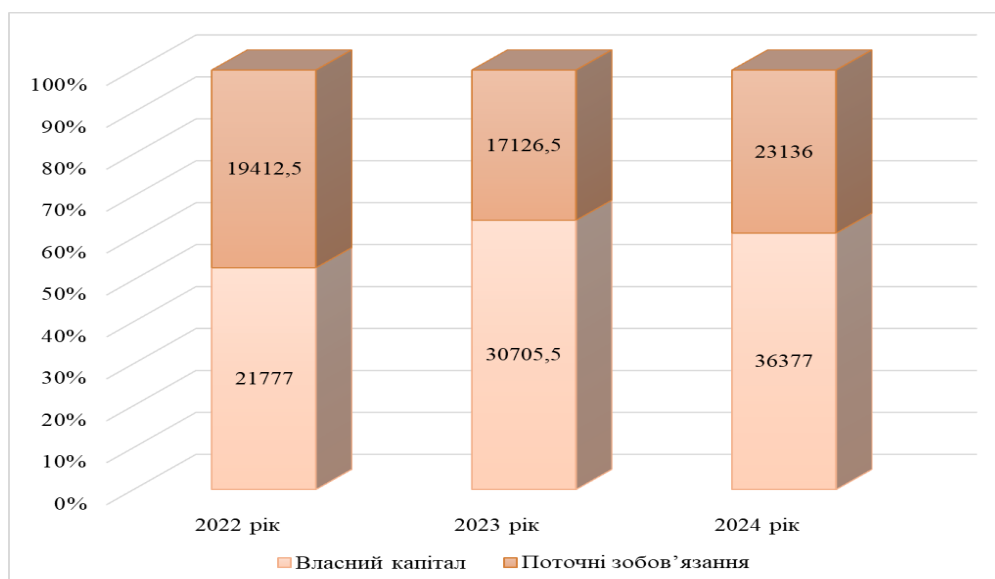
Джерело: складено та розраховано за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА»

про більш ефективну реалізаційну політику підприємства та скорочення залишків нереалізованої продукції.

Таким чином, позитивна динаміка активів ТОВ «РОССИНКА» демонструє посилення його фінансового потенціалу, активізацію інвестиційних процесів і підвищення ефективності управління майновими ресурсами.

Негативною тенденцією можна вважати зменшення дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію, товари, роботи та послуги на 405 тис. грн, одночасно з появою іншої поточної дебіторської заборгованості на суму 1 901 тис. грн. Така зміна структури дебіторів свідчить про перерозподіл фінансових потоків підприємства і вимагає посиленого контролю, аби запобігти накопиченню прострочених або сумнівних боргів.

У цілому аналіз активів ТОВ «РОССИНКА» за 2024 рік демонструє позитивну тенденцію до зміцнення матеріально-технічної бази, збільшення обсягів оборотних ресурсів і підвищення ліквідності завдяки зростанню залишків грошових коштів. Це свідчить про прагнення підприємства до розширення виробництва та забезпечення фінансової стійкості. Для повнішої оцінки фінансового стану доцільно розглянути структуру джерел фінансування активів підприємства (рис. 2.1).

**Рис. 2.1 Динаміка структури джерел формування активів
ТОВ «РОССИНКА»**

Джерело: складено за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА»

У період 2022–2024 рр. у структурі джерел формування активів ТОВ «РОССИНКА» спостерігаються позитивні тенденції. Зокрема, обсяг власного капіталу збільшився з 21 777 тис. грн у 2022 році до 36 377 тис. грн у 2024 році, що свідчить про підвищення рівня фінансової незалежності та зміцнення економічної стабільності підприємства.

Разом із тим, поточні зобов'язання характеризуються коливальною динамікою: після скорочення у 2023 році до 17 126,5 тис. грн їхній обсяг зріс до 23 136 тис. грн у 2024 році. Така зміна свідчить про часткове відновлення активності кредиторів і більш інтенсивне використання залучених коштів для підтримки операційних процесів.

У цілому зростання частки власного капіталу в загальній структурі фінансування є позитивною ознакою, що зменшує ризик фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел. Для детальнішої оцінки ефективності управління ресурсами доцільно проаналізувати структуру майна ТОВ «РОССИНКА», яка відображає співвідношення та раціональність використання окремих елементів активів (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

**Діагностика структури майна ТОВ «РОССИНКА» Подільського району
Одеської області та джерел його фінансування (тис. грн.)**

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
Необоротні активи	26188	25288	25288	30948	30948	40374
Запаси	10479	15006	15006	16451	16451	21139
Інші оборотні активи	1418	4000	4000	3971	3971	6143
Власні кошти	13392	30162	30162	31249	31249	41505
Короткострокові позикові кошти	24693	14132	14132	20121	20121	26151

Джерело: складено за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА»

На підставі даних таблиці можна зробити висновок, що збільшення необоротних активів має сталий і виражений характер. Якщо у 2022 році їхня

вартість становила 26188 тис. грн на початок року та 25288 тис. грн на кінець, то у 2024 році цей показник зріс до 40374 тис. грн. Така динаміка свідчить про активне оновлення матеріально-технічної бази, нарощування основних засобів і довгострокових інвестицій, що зміцнює виробничий потенціал підприємства та створює умови для його стабільного розвитку в перспективі.

Оборотні активи також характеризуються тенденцією до зростання, хоча й менш рівномірною. Зокрема, запаси збільшилися з 10479 тис. грн до 21139 тис. грн у 2024 році, що може бути наслідком розширення обсягів виробництва або підготовки до майбутніх сезонних робіт. Значне зростання інших оборотних активів — із 1418 тис. грн у 2022 році до 6143 тис. грн у 2024 році — свідчить про підвищення фінансової мобільності та посилення здатності підприємства оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

Щодо джерел фінансування, простежується стабільна позитивна динаміка збільшення власного капіталу: з 13392 тис. грн на початок 2022 року до 41505 тис. грн у 2024 році. Це підтверджує посилення фінансової самостійності ТОВ «РОССИНКА», підвищення прибутковості та спрямування внутрішніх ресурсів на розширення діяльності. Водночас короткострокові зобов'язання демонструють хвилеподібний характер: зниження у 2023 році до 20121 тис. грн і подальше зростання у 2024 році до 26151 тис. грн, що може бути зумовлено збільшенням потреб у оборотному капіталі в періоди активізації виробничого процесу.

Важливою складовою фінансово-економічного аналізу є оцінка виробничого потенціалу підприємства, оскільки саме він визначає його спроможність забезпечувати стабільне функціонування та розвиток у довгостроковій перспективі. Виробничий потенціал характеризує ефективність використання наявних ресурсів і проявляється через показники оборотності активів і капіталу, які відображають швидкість трансформації вкладених ресурсів у готову продукцію та грошові надходження. З метою оцінки рівня використання виробничих можливостей ТОВ «РОССИНКА» здійснено розрахунок основних коефіцієнтів виробничого потенціалу за період 2022–2024 рр., результати якого подано в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

**Коефіцієнти оборотності активів і капіталу ТОВ «РОССИНКА»
за 2022-2024 рр.**

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	1,21	0,74	0,86
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, у т.ч.:	1,61	1,12	1,28
- дебіторської заборгованості за товари.	11,16	6,02	10,30
Коефіцієнт оборотності активів (капіталу)	0,69	0,44	0,51
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,01	0,73	0,84
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	2,16	1,13	1,33

Джерело: розраховано та сформовано за даними річної фінансової звітності

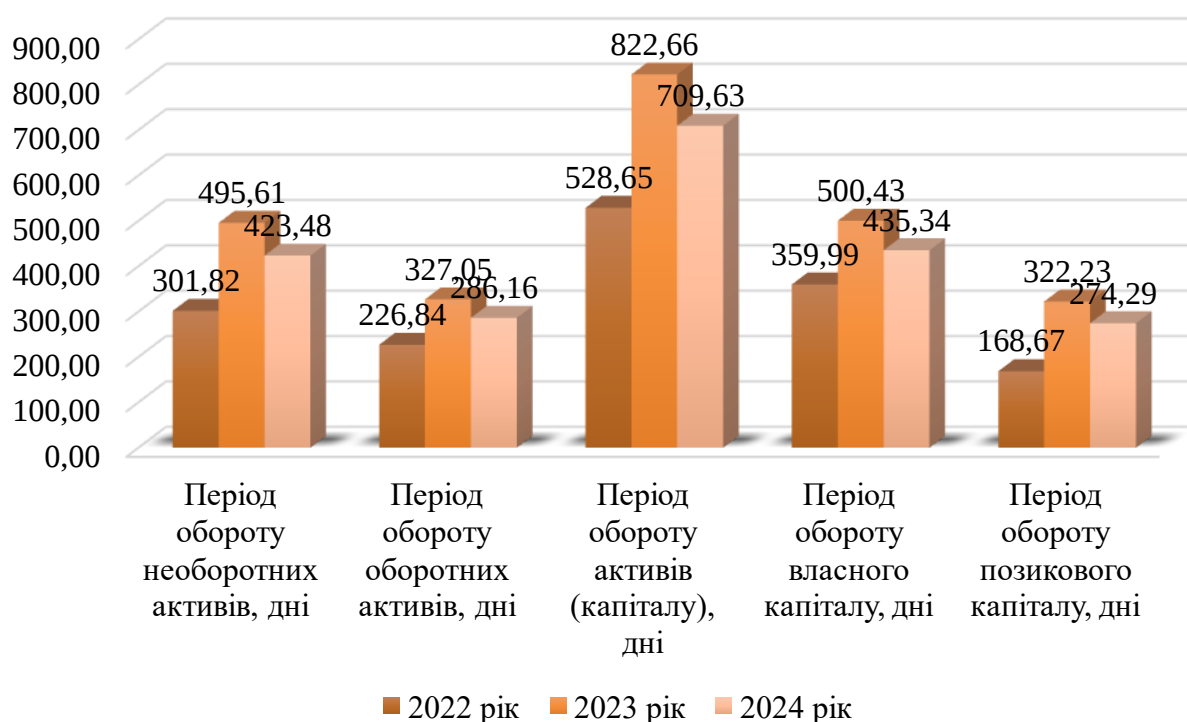
ТОВ «РОССИНКА»

Аналіз даних таблиці 2.8 дозволяє виявити низку суттєвих змін у показниках ефективності використання ресурсів підприємства. Так, коефіцієнт оборотності необоротних активів у 2022 році становив 1,21, але вже у 2023 році знизився до 0,74, що свідчить про зменшення швидкості використання основних засобів. У 2024 році відбулося часткове покращення (0,86), однак показник так і не досяг рівня 2022 року. Подібна ситуація спостерігається й щодо оборотності оборотних активів: у 2022 році вона становила 1,61, у 2023 році зменшилась до 1,12, а у 2024 році дещо зросла до 1,28. Це свідчить про певне відновлення ефективності обігу ресурсів, але загальний рівень залишається нижчим, ніж у базовому році.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу демонструє аналогічну тенденцію: з 1,01 у 2022 році він знизився до 0,73 у 2023 році, а у 2024 році підвищився до 0,84, що вказує на поступове відновлення, проте без повернення до початкових позицій. Найбільш помітне погіршення спостерігається за коефіцієнтом оборотності позикового капіталу — з 2,16 у 2022 році він зменшився до 1,13 у 2023 році та 0,95 у 2024 році, що сигналізує про зниження ефективності використання залучених коштів і потенційні труднощі у сфері фінансового менеджменту.

Для більш глибокої оцінки доцільно розглянути також періоди оборотності, які відображають тривалість повного циклу обігу активів підприємства. Аналіз цих показників (рис. 2.2) підтверджує раніше виявлені тенденції. Зокрема, період обороту необоротних активів зріс із 302 днів у 2022 році до 496 днів у 2023 році, що свідчить про уповільнення їх використання, а у 2024 році скоротився до 424 днів, проте залишився вищим за початковий рівень.

Період обороту оборотних активів збільшився з 227днів у 2022 році до 327днів у 2023 році, а у 2024 році скоротився до 286 днів — тобто, незважаючи на певне покращення, цикл обігу залишається довшим. Період обороту власного капіталу зріс із 360 днів у 2022 році до 500 днів у 2023 році та скоротився до 435 днів у 2024 році. Найбільше зростання продемонстрував показник обороту позикового капіталу — з 168 днів у 2022 році до 322 днів у 2023 році, а у 2024 році він знизився до 274 днів, що, однак, залишається суттєво вищим за базове значення.

**Рис. 2.2 Періоди обороту активів і капіталу ТОВ «РОССИНКА»
Подільського району Одеської області за 2022-2024 рр.**

Джерело: розраховано та сформовано за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА»

Загалом, аналіз свідчить про уповільнення швидкості обігу активів і капіталу, що може бути наслідком як зовнішніх економічних факторів, так і внутрішніх особливостей управління ресурсами в умовах воєнного стану.

2.3. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Фінансовий стан є одним із найважливіших об'єктів економічної діагностики, оскільки саме він визначає спроможність підприємства стабільно функціонувати та розвиватися в умовах конкурентного середовища. Його оцінювання здійснюється за допомогою системи аналітичних показників, що комплексно характеризують рівень платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання. У науковій літературі поняття ліквідності трактується у вузькому та широкому значеннях: у першому випадку — як здатність оборотних активів швидко перетворюватися на грошові кошти для погашення поточних зобов'язань, у другому — як спроможність усіх активів підприємства (як оборотних, так і необоротних) забезпечити виконання як коротко-, так і довгострокових фінансових зобов'язань [17, с. 224].

На думку дослідника М. В. Правдюка, який вивчає фінансовий стан аграрних підприємств, ліквідність відображає не лише можливість, а й швидкість конверсії активів у грошові кошти, а також здатність підприємства своєчасно розраховуватися за борговими зобов'язаннями. При цьому показники ліквідності формуються на основі співвідношення ліквідних активів і поточних зобов'язань [18, с. 135].

Отже, першим етапом фінансової діагностики доцільно проаналізувати показники ліквідності, адже саме вони найточніше відображають рівень платоспроможності підприємства та дозволяють оцінити його короткострокову фінансову стабільність (табл. 2.9).

Результати аналізу ліквідності за 2022–2024 роки свідчать про наявність проблем із платоспроможністю та нестійкість фінансового стану підприємства. Зокрема, коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом аналізованого періоду залишався на критично низькому рівні — 0,00–0,03, що означає відсутність

достатніх грошових ресурсів для негайного погашення короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності змінювався в межах 0,06–0,22, що суттєво нижче від нормативного інтервалу 0,5–0,8 і свідчить про дефіцит високоліквідних активів. Водночас коефіцієнт загальної ліквідності у 2022 році досяг рівня 1,28, але вже у 2023–2024 роках знизився до 0,97, тобто нижче оптимального значення, що підтверджує наявність ознак фінансової нестабільності.

Таблиця 2.9

**Діагностика показників ліквідності ТОВ «РОССИНКА»
Подільського району Одеської області**

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,00	0,02	0,02	0,01	0,01	0,03
Коефіцієнт фінансової ліквідності	0,06	0,22	0,22	0,20	0,20	0,16
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,48	1,28	1,28	1,01	1,01	0,97
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	-12796,0	3947,0	3947,0	301,0	301,0	-676,0
Поточні фінансові потреби, тис. грн.	-12865,0	3633,0	3633,0	128,0	128,0	-1526,0

Джерело: розраховано за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області

Попри тимчасове зростання чистого оборотного капіталу у 2022 році, у подальшому спостерігається його скорочення та повернення до від'ємних значень. Хоча поточні фінансові потреби підприємства дещо зменшилися, вони все ще залишаються на дефіцитному рівні. Така ситуація свідчить про необхідність підвищення ефективності управління оборотними активами та удосконалення контролю за рухом грошових коштів, що дозволить зміцнити ліквідність і забезпечити фінансову стійкість підприємства.

Водночас оцінка показників ліквідності відображає лише короткострокову платоспроможність підприємства. Для отримання повної картини фінансового стану доцільно доповнити аналіз вивченням рівня рентабельності (табл. 2.10), який демонструє результативність використання наявних ресурсів і кінцеву ефективність діяльності. Як підкреслює Н. І. Верхоглядова, рентабельність є співвідношенням отриманого прибутку до понесених витрат і виступає одним із ключових показників ефективності функціонування підприємства, що характеризує інтенсивність його господарських процесів [5, с. 316].

Таблиця 2.10

**Діагностика рентабельності ТОВ «РОССИНКА»
Подільського району Одеської області**

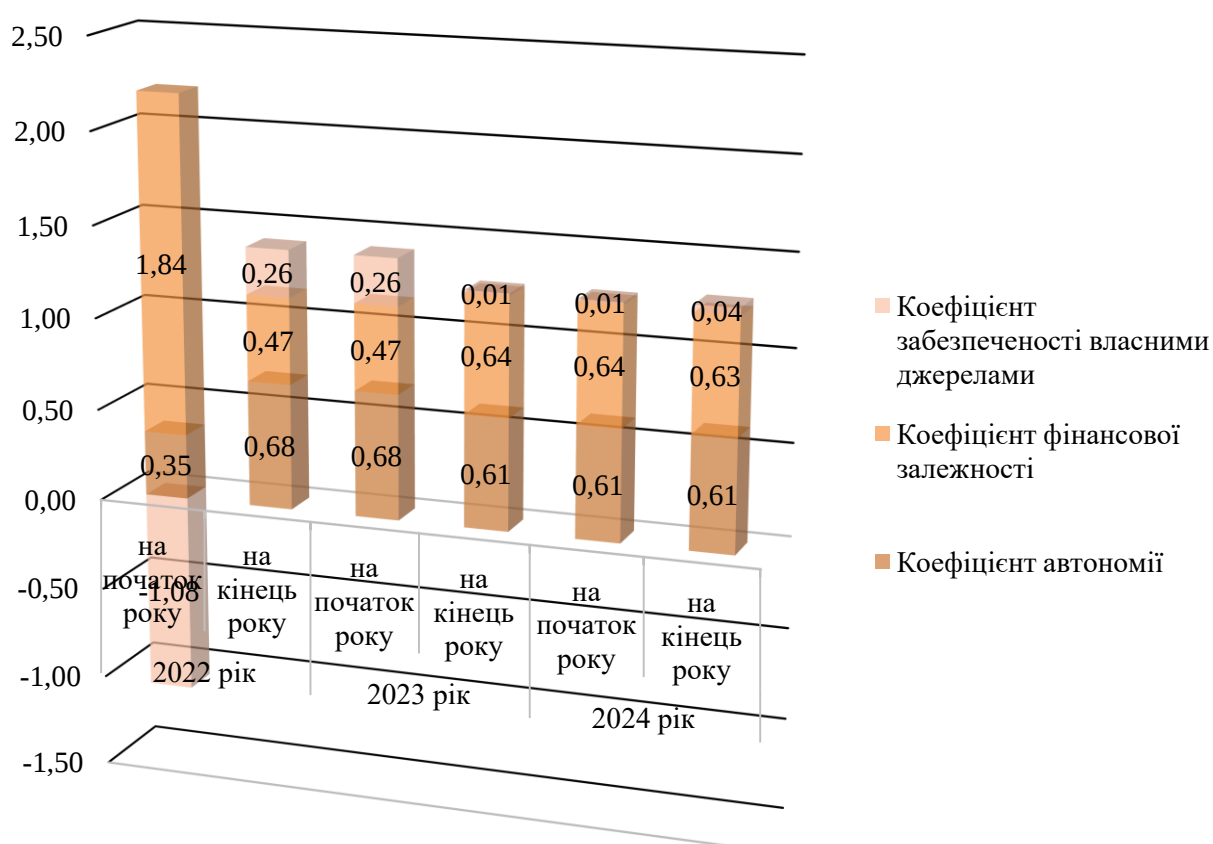
Показники	2022 рік	2023 рік	Δ, %	2024 рік	Δ, %
Рентабельність виробництва продукції, %	-0,71	-0,33	46,99	0,18	-53,02
Рентабельність продажу продукції, %	0,38	0,21	56,96	-0,19	-87,19
Рентабельність необоротних активів, %	1,95	0,81	41,64	-0,45	-55,54
Рентабельність оборотних активів, %	0,77	0,29	37,15	-0,18	-62,14
Рентабельність власного капіталу, %	0,60	0,24	39,30	-0,16	-66,21
Рентабельність позикового капіталу, %	6,46	1,91	29,65	-0,67	-34,97
Рентабельність капіталу підприємства, %	0,55	0,04	6,62	-0,13	-348,67

Джерело: розраховано за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області

Проведений аналіз показників рентабельності засвідчує загальне зниження ефективності діяльності підприємства у 2024 році порівняно з попереднім періодом. Найбільше скоротилася рентабельність виробництва продукції — до 41,97 % проти 54,14 % у 2023 році, що свідчить про зростання собівартості та зниження рівня прибутковості виробництва. Рентабельність продажу також

зменшилася до 29,47 %, що відображає скорочення прибутку, отриманого з кожної гривні реалізованої продукції. Подібна тенденція спостерігається й у показниках рентабельності активів і капіталу: рентабельність необоротних активів знизилася до 25,40 %, оборотних — до 37,59 %, власного капіталу — до 27,14 %, позикового капіталу — до 31,92 %, а загальна рентабельність капіталу підприємства — до 15,16 %. Такі зміни свідчать про уповільнення темпів фінансово-господарського розвитку, зростання витратного навантаження та необхідність перегляду політики ціноутворення й управління витратами для підвищення прибутковості діяльності.

Разом із тим показники рентабельності відображають лише ефективність використання ресурсів і формування прибутку, тоді як для комплексної оцінки фінансового стану важливо врахувати рівень фінансової стійкості підприємства (рис. 2.3).

**Рис. 2.3 Аналіз показників фінансової стійкості
ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області**

Джерело: розраховано за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області

У випадку ТОВ «РОССИНКА» фінансова стійкість характеризує спроможність забезпечувати безперервність виробничого процесу та розвиток за рахунок достатнього обсягу фінансових ресурсів. На її формування впливає поєднання фінансових чинників (система оподаткування, кредитна політика, програми державної чи міжнародної підтримки) та нефінансових аспектів (організаційна структура, ринкові умови, логістика). Узгоджена дія цих елементів створює основу для посилення фінансової незалежності підприємства й підвищення його здатності адаптуватися до зовнішніх економічних змін.

Оцінювання показників фінансової стійкості ТОВ «РОССИНКА» свідчить про наявність певних змін у структурі капіталу протягом 2022–2024 років. Так, коефіцієнт автономії знизився з 0,68 до 0,61, що відображає поступове скорочення частки власних коштів у фінансуванні активів і, відповідно, зменшення рівня фінансової незалежності. У той самий час коефіцієнт фінансової залежності зріс із 0,47 у 2022 році до 0,63 у 2024 році, що вказує на посилення ролі залучених ресурсів у структурі капіталу.

Позитивною тенденцією є те, що коефіцієнт забезпеченості власними джерелами протягом 2023–2024 років залишався додатним (у межах 0,01–0,04), однак його значення все ще недостатнє для формування стабільної фінансової бази. Це свідчить про потребу у зміцненні власного капіталу та зменшенні залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Загалом підприємство перебуває у стані помірної фінансової стійкості: воно має потенціал для подальшого розвитку, але потребує підвищення ефективності управління оборотними активами, оптимізації витрат і збільшення частки власних коштів у загальній структурі капіталу.

Отже, фінансова стійкість ТОВ «РОССИНКА» виступає не лише важливою складовою його фінансового стану, а й ключовим чинником економічної безпеки, який визначає здатність підприємства зберігати стабільність функціонування в умовах мінливого ринкового середовища. Для детальнішої оцінки рівня

фінансової стійкості доцільно проаналізувати відповідні розрахункові показники, наведені в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Діагностика фінансової стійкості ТОВ «РОССИНКА» (тис. грн.)

№ з/п	Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1	Запаси	12742,5	15728,5	18795
2	Чистий оборотний капітал	-3961	2587,5	716
3	Короткострокові кредити банків	13872,5	15605	20591,5
Сума п. 2-3		12817	9911,5	18192,5
абсолютна фінансова стійкість (п. 1 < $\sum$ п. 2-3)		абсолютна	нормальна	нормальна
нормальна фінансова стійкість (п. 1 = $\sum$ п. 2-3)				
4	Тимчасово вільні кошти	0	0	0
Сума п. 2-4		12090,5	-3961	2587,5
нестійкий фінансовий стан (п. 1 $\leq \sum$ п. 2-4)		нестійкий	кризовий	кризовий
кризовий фінансовий стан (п. 1 > $\sum$ п. 2-4)				
5	Запаси сировини	0	0	0
6	Готова продукція	6233,5	6727	7052,5
Сума п. 5-6		5008,5	6233,5	6727
7	Короткострокові позикові кошти	19412,5	17126,5	23136
8	Незавершене виробництво	0	0	0
9	Витрати майбутніх періодів	0	0	0
Сума п. 8-9		466	0	0
нормальна фінансова нестійкість ($\sum$ п. 5-6 $\geq$ п. 7)		нормальна фін. нестійкість	нормальна фін. нестійкість	нормальна фін. нестійкість
нормальна фінансова нестійкість ($\sum$ п. 8-9 $\leq$ п. 2)				
ненормальна фінансова нестійкість ($\sum$ п. 5-6 < п. 7)				
ненормальна фінансова нестійкість ($\sum$ п. 8-9 > п. 2)				

Джерело: розраховано та сформовано за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області

У таблиці 2.11 подано сукупність показників, що використовуються для комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства. Нульові значення у рядках «Тимчасово вільні кошти», «Незавершене виробництво» та «Витрати майбутніх

періодів» свідчать про фактичну відсутність цих позицій у балансі ТОВ «РОССИНКА».

Упродовж 2022–2024 років підприємство загалом підтримувало нормальний рівень фінансової стійкості, оскільки обсяг запасів покривався за рахунок поєднання чистого оборотного капіталу та короткострокових кредитів. Водночас періодично спостерігалися ознаки кризового стану, що проявлялися у перевищенні обсягу запасів над можливостями їх фінансування за рахунок власних коштів і тимчасово вільних ресурсів.

За результатами аналізу можна зробити висновок, що підприємство протягом усього досліджуваного періоду перебувало у стані нормальної фінансової нестійкості, тобто забезпечувало фінансування запасів переважно за рахунок короткострокових позикових коштів без критичного перевищення рівня боргового навантаження. Такий стан свідчить про відносну стабільність фінансових потоків, проте із суттєвою залежністю від кредитних ресурсів.

Динаміка показників засвідчує поступове зростання обсягів запасів і кредиторської заборгованості, що спричинило скорочення чистого оборотного капіталу. Це, у свою чергу, свідчить про посилення кредитної залежності та потребу в активнішому використанні внутрішніх джерел фінансування оборотних активів.

Отже, протягом аналізованого періоду ТОВ «РОССИНКА» загалом зберігало нормальний рівень фінансової стійкості, однак його фінансова автономія залишалася обмеженою, що може створювати потенційні ризики у разі зростання вартості позикових коштів або скорочення доступу до зовнішнього фінансування.

Платоспроможність підприємства є одним із ключових показників його фінансової стабільності та відображає здатність своєчасно виконувати свої поточні зобов'язання за рахунок наявних активів. Її рівень визначається через систему коефіцієнтів ліквідності, що характеризують ступінь покриття короткострокових боргів різними видами оборотних активів.

Для оцінки платоспроможності ТОВ «РОССИНКА» було розраховано основні показники за 2022–2024 роки (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Платоспроможність ТОВ «РОССИНКА»

Показники	Норматив- не значення	2022р.	2023р.	2024р.	2024 рік (+;-) до 2022 рік
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,02	0,01	0,03	0,01
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,8-1,0	0,3	0,2	0,2	-0,1
Коефіцієнт поточної ліквідності	>=2	1,3	1,0	1,0	-0,3
Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	<=1	42,4	31,4	29,2	-13,2

Джерело: розраховано та сформовано за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області

Аналіз динаміки показників свідчить, що у 2022 році ТОВ «РОССИНКА» характеризувалося нормальним рівнем платоспроможності. Коефіцієнт загальної ліквідності становив 1,28, що перевищує мінімально допустиме значення, а чистий оборотний капітал був позитивним (3947 тис. грн). Це свідчить про достатність власних ресурсів для фінансування поточної діяльності. Проте низький рівень абсолютної ліквідності (0,02) вказує на обмеженість грошових коштів для негайного погашення боргів. У 2023 році ситуація погіршилася: коефіцієнт загальної ліквідності знизився до 1,01, що є граничним значенням, а чистий оборотний капітал скоротився до 301 тис. грн. Це свідчить про зменшення резерву ліквідності та зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів. Коефіцієнт швидкої ліквідності залишався низьким (0,20), що означає недостатність високоліквідних активів. У 2024 році підприємство втратило належний рівень платоспроможності. Коефіцієнт загальної ліквідності знизився до 0,97, тобто оборотних активів уже не вистачало для повного покриття поточних зобов'язань. Водночас коефіцієнти абсолютної та швидкої ліквідності

залишилися нижчими за нормативні значення (0,03 і 0,16 відповідно), а чистий оборотний капітал став від'ємним (–676 тис. грн). Це свідчить про дефіцит власних оборотних коштів і посилення залежності від зовнішнього фінансування.

Таким чином, упродовж 2022–2024 рр. спостерігається тенденція до зниження платоспроможності підприємства. Якщо у 2022 році воно ще забезпечувало нормальний рівень ліквідності, то у 2023–2024 роках ситуація поступово погіршилася через скорочення власних обігових ресурсів, збільшення короткострокових зобов'язань та недостатній обсяг грошових коштів.

Для відновлення платоспроможності ТОВ «РОССИНКА» доцільно реалізувати такі заходи:

- підвищити ефективність управління дебіторською заборгованістю;
- оптимізувати обсяг запасів і прискорити їх оборотність;
- раціоналізувати використання короткострокових кредитів;
- забезпечити приріст власного капіталу через реінвестування прибутку.

Загалом результати оцінки свідчать, що підприємство має потенціал для відновлення фінансової стійкості, проте потребує вдосконалення системи управління оборотними активами та грошовими потоками для підвищення рівня ліквідності й забезпечення стабільної платоспроможності у майбутньому.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
ТОВ «РОССИНКА» ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Стратегічні підходи до управління фінансовими ризиками на підприємстві

У сучасних умовах господарювання питання управління фінансовими ризиками набуває особливої актуальності, оскільки від рівня їх контролю та нейтралізації залежить стабільність функціонування та конкурентоспроможність підприємства. Для аграрних підприємств, зокрема для ТОВ «РОССИНКА», цей аспект має особливе значення через підвищену чутливість сільськогосподарського виробництва до впливу зовнішніх і внутрішніх чинників — природно-кліматичних умов, цінових коливань, державного регулювання, сезонності виробничого процесу тощо.

В умовах нестабільності аграрного ринку важливого значення набуває комплексний підхід до управління ризиками, який поєднує фінансові, організаційні та стратегічні інструменти.

У більшості сільськогосподарських домогосподарств спостерігається нестача ефективних фінансових інструментів, таких як страхування, заощадження та кредитування, які могли б забезпечити належне управління фінансовими ризиками. Уміння контролювати та мінімізувати фінансові ризики має вирішальне значення для суб'єктів, чия діяльність безпосередньо залежить від аграрного виробництва, адже саме вони найбільше піддаються впливу ринкових коливань і природно-кліматичних чинників. Ефективне управління фінансовими ризиками у сільському господарстві полягає у постійному пошуку оптимального співвідношення між прагненням до прибутковості, допустимим рівнем ризику та необхідністю задоволення потреб кінцевих споживачів.

З методологічного погляду, оцінювання фінансових ризиків базується на використанні таких показників, як варіація прибутку, коефіцієнт фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, а також показники ділової активності.

Їх комплексне застосування дає змогу визначити фінансову гнучкість підприємства, тобто його здатність адаптуватися до змін ринкових умов без суттєвих втрат. Розглянемо алгоритм вибору стратегічного підходу до управління фінансовими ризиками ТОВ «РОССИНКА» на рис.3.1

Рис. 3.1. Алгоритм вибору стратегічного підходу до управління фінансовими ризиками ТОВ «РОССИНКА»

Джерело: сформовано автором

Очікуваний результат впровадження алгоритму:

- зниження коливань фінансових результатів;
- підвищення ліквідності та рентабельності;

– забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності ТОВ «РОССИНКА» в умовах воєнного стану.

Отже, виходячи з запропонованого алгоритму та на основі даних фінансової звітності за 2022–2024 рр. та розрахунків, слід виділити наступні можливі ризики для підприємства:

1. В аналітичному розділі простежується динаміка коефіцієнтів ліквідності та показників забезпеченості оборотними коштами. Підприємство мало ознаки фінансової стабілізації: коефіцієнт загальної ліквідності становив 1,28, що перевищує мінімально допустиме значення (1,0). Проте вже у 2023–2024 рр. спостерігається поступове зниження цього показника до 0,97, що свідчить про погіршення здатності підприємства покривати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності впродовж аналізованого періоду не перевищував 0,03, тоді як нормативне значення становить 0,2–0,35. Це означає, що підприємство має обмежені можливості негайного погашення короткострокових боргів, що підвищує **ризик втрати платоспроможності**.

2. Аналогічна тенденція простежується і за коефіцієнтом фінансової ліквідності: його зниження з 0,22 у 2022 р. до 0,16 у 2024 р. свідчить про **погіршення структури поточних активів і зменшення частки швидкоореалізованих елементів** (дебіторської заборгованості, короткострокових фінансових інвестицій тощо).

3. Від'ємні значення чистого оборотного капіталу у 2024 р. (–676,0 тис. грн) та поточних фінансових потреб (–1526,0 тис. грн) свідчать про **дефіцит обігових коштів і високу залежність від зовнішнього фінансування**. Це формує ризик втрати фінансової стійкості, що може призвести до затримок у розрахунках, зростання кредиторської заборгованості та зниження кредитного рейтингу підприємства. Тому проведемо аналіз абсолютних показників фінансової стійкості в ТОВ «РОССИНКА» (таблиця 3.1).

Аналіз таблиці показує, що підприємство у 2022 році перебувало в умовно стабільному стані, але вже у 2023–2024 роках його фінансова стійкість різко знизилася.

Таблиця 3.1

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості**в ТОВ «РОССИНКА», тис. грн.**

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. до2022р. (+,-)
1. Власний капітал	30 162,0	31 249,0	41 505,0	11343,0
2. Необоротні активи	25 288,0	30 948,0	40 374,0	15086,0
3. Наявність власних оборотних коштів (п.1-п.2)	4874,0	301,0	1131,0	-3743,0
4. Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-
5. Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів (п.3 + п.4)	4874,0	301,0	1131,0	-3743,0
6. Короткострокові кредити і позики	14 045,0	17 165,0	24 018,0	0073,0
7. Загальний розмір джерел покриття запасів (п.5+п.6)	18919,0	17466,0	25149,0	10143,0
8. Запаси	15 006,0	20 422,0	27 282,0	12276,0
9. Надлишок (+), нестача(-) власних оборотних коштів (п.3 – п.8)	-10132,0	-20121,0	-26151,0	-16019,0
10. Надлишок (+), нестача(-) власних оборотних та довгострокових кредитів (п.5 – п.8)	-10132,0	-20121,0	-26151,0	-16019,0
11. Надлишок (+), нестача(-) основних джерел покриття запасів (п.7 – п.8)	3913,0	-2956,0	-2133,0	1780,0
12. Тип фінансової стійкості	Достатн я фінансо ва стійкість	Кризовий фінансови й стан	Кризови й фінансо вий стан	
13. Запас стійкості фінансового стану(11х360/ЧД), днів	46	-47	-22	-68
14. Надлишок (+), нестача(-) коштів на 1 грн. запасів, коп. (п.11/ п.8)	0,26	-0,14	-0,07	-0,35

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА»

Основними проблемами стали:

- ▶ нестача власних оборотних коштів;
- ▶ зростання залежності від короткострокових кредитів;
- ▶ збільшення запасів без відповідного зростання джерел їх покриття;
- ▶ перехід від стабільної до кризової моделі фінансової стійкості.

Попри певне покращення окремих показників у 2024 році, підприємство продовжує перебувати у зоні фінансового ризику й потребує заходів щодо оптимізації структури капіталу та підвищення ефективності оборотних активів.

Отже, результати аналізу свідчать, що фінансовий стан ТОВ «РОССИНКА» характеризується підвищеним рівнем ризику ліквідності та нестійкості оборотного капіталу. Це потребує впровадження ефективної системи управління фінансовими ризиками, яка б забезпечувала баланс між прибутковістю, ліквідністю та фінансовою стійкістю підприємства.

Діагностика ймовірності банкрутства є важливою складовою комплексного аналізу фінансової безпеки підприємства. Для аграрних господарюючих суб'єктів ця проблема набуває особливої ваги, адже аграрний сектор є базовим елементом національної економіки та виконує ключову функцію у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Разом з тим, діяльність сільськогосподарських підприємств має низку специфічних особливостей, зокрема сезонність виробництва, різну тривалість виробничих циклів, використання власної продукції у подальших технологічних процесах і відносно низький рівень прибутковості.

Як зазначає І. А. Волкова, процес оцінювання та прогнозування ймовірності банкрутства передбачає виявлення ознак погіршення фінансового стану підприємства шляхом аналізу системи показників і застосування спеціальних моделей, які дозволяють визначити рівень ризику переходу до кризового стану. Такий підхід є важливим елементом антикризового менеджменту, оскільки слугує інструментом ранньої діагностики загроз і забезпечує можливість своєчасного реагування з метою запобігання фінансовій нестабільності.

Серед існуючих методичних підходів до прогнозування банкрутства особливої уваги заслуговує п'ятифакторна модель Е. Альтмана (табл. 3.2).

Вона базується на системі фінансових коефіцієнтів, які комплексно характеризують рівень ліквідності, прибутковості та ділової активності підприємства, що дозволяє сформувати інтегральну оцінку ймовірності настання кризового стану.

Таблиця 3.2

**Діагностика ймовірності банкрутства ТОВ «РОССИНКА»
за п'ятифакторною моделлю Альтмана**

№ з/п	Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1	Чистий оборотний капітал, тис. грн.	-3961	2587,5	716
2	Баланс, тис. грн.	41189,50	47832,00	59513,00
	x_1	-0,10	0,05	0,01
3	Нерозподілений прибуток, тис. грн.	17852,00	26780,50	36377,00
	x_2	0,43	0,56	0,61
4	Валовий прибуток, тис. грн.	10763,00	10794,00	12879,00
	x_3	0,26	0,23	0,22
5	Власний капітал, тис. грн.	21777,00	30705,50	36377,00
6	Позикові кошти, тис. грн.	19412,5	17126,5	23136
	x_4	1,12	1,79	1,57
7	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	30582,00	22792,00	34799,00
	x_5	0,74	0,48	0,58
	Z	2,77	3,15	3,11
	Ймовірність банкрутства підприємства	низька	низька	низька

Джерело: розраховано та сформовано за даними річної фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА» Подільського району Одеської області

Для інтерпретації інтегрального показника Z застосовується така градація:

якщо $Z < 1,8$ — підприємство перебуває в зоні підвищеного ризику банкрутства;

якщо Z знаходиться в межах 1,8–2,7, фінансова ситуація вважається нестійкою, а ймовірність банкрутства — середньою;

якщо $Z > 2,99$, підприємство має незначну ймовірність неплатоспроможності, а його фінансовий стан оцінюється як стабільний.

За результатами розрахунків, інтегральний показник ТОВ «РОССИНКА» у 2022 році становив 2,77, що свідчить про відносно стійке фінансове становище. У 2023 році цей показник підвищився до 3,15, перевищивши критичне значення 2,99, що дає підстави вважати підприємство фінансово стабільним і малоризиковим з точки зору банкрутства. У 2024 році значення $Z = 3,11$, що підтверджує збереження позитивної тенденції та стабільного фінансового стану.

Динаміка показників свідчить про поступове зміцнення фінансової позиції підприємства — насамперед за рахунок скорочення дефіциту оборотного

капіталу, збільшення нерозподіленого прибутку та підвищення частки власного капіталу відносно позикового. Незважаючи на певне зменшення валового прибутку у розрахунку на активи у 2024 році, загальний інтегральний результат залишається у безпечній зоні.

Таким чином, протягом 2022–2024 рр. ТОВ «РОССИНКА» характеризувався низькою імовірністю банкрутства. Підприємство демонструє позитивну динаміку ключових фінансових коефіцієнтів, що свідчить про його здатність підтримувати фінансову стабільність навіть за наявності окремих зовнішніх і внутрішніх ризиків.

На IV етапі слід відмітити вплив ризиків на показники фінансової стійкості підприємства. Для глибшого розуміння ризиків доцільно оцінити рівень фінансової стійкості, який відображає співвідношення власного і залученого капіталу. За попередніми розрахунками (на основі фінансової звітності ТОВ «РОССИНКА») питома вага власного капіталу у структурі пасивів протягом 2022–2024 рр. мала тенденцію до зниження, що вказує на зростання залежності від позикових ресурсів і підвищення ризику фінансового важеля.

Таким чином, у діяльності підприємства ідентифіковано такі основні фінансові ризики:

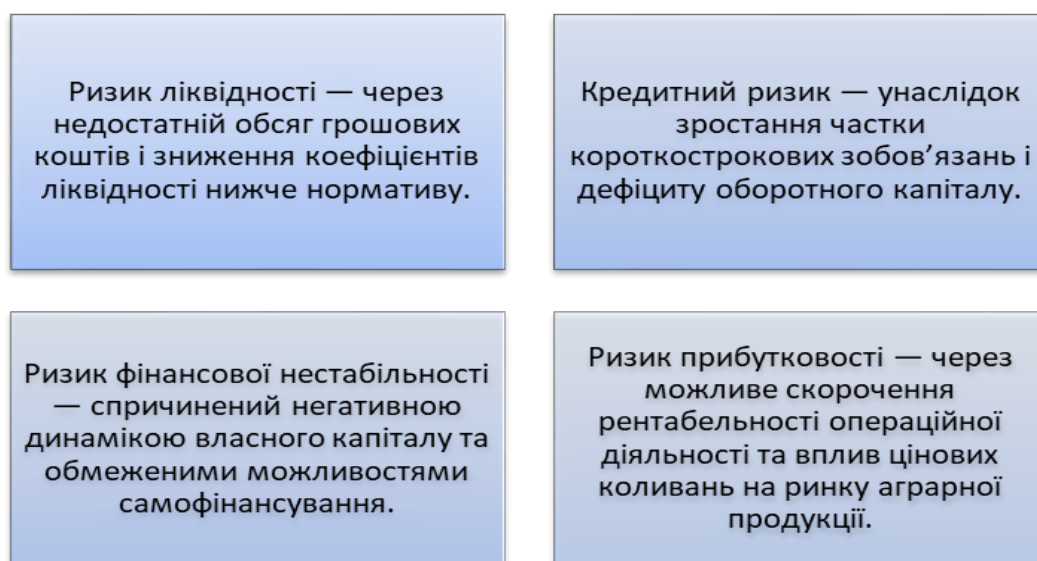

Рис.3.2. Фінансові ризики ТОВ «РОССИНКА»

Джерело: сформовано автором

З огляду на результати аналізу фінансового стану, підприємство перебуває у зоні підвищеної фінансової вразливості: спостерігається нестача власних оборотних коштів, зростання залежності від короткострокових кредитів, надмірні запаси та недостатній запас фінансової стійкості. У таких умовах ТОВ «РОССИНКА» доцільно застосувати комплексний антикризовий стратегічний підхід, спрямований на зміцнення фінансової бази та зниження чутливості до зовнішніх і внутрішніх ризиків.

3.2. Оптимізація структури капіталу та забезпечення ліквідності

На V етапі алгоритму вибору стратегічного підходу до управління фінансовими ризиками передбачена розробка системи управлінських дій, щодо покращення фінансової стійкості підприємства. Фінансова стійкість підприємства значною мірою визначається тим, наскільки оптимально сформовано його структуру капіталу з позицій результативного використання фінансових ресурсів. Під структурою капіталу розуміють співвідношення власних і залучених коштів, які забезпечують функціонування підприємства в процесі господарської діяльності. Це поєднання боргових і власних фінансових джерел, яке має бути узгоджене з обсягом і характером активів підприємства.

Фінансовий розвиток ТОВ «РОССИНКА» лише за рахунок внутрішніх джерел, передусім реінвестованого прибутку, дійсно знижує ризики й підвищує стабільність діяльності. Проте така модель стримує темпи зростання підприємства, обмежує обсяги інвестицій і уповільнює приріст виручки. Тому для підвищення ефективності функціонування керівництву ТОВ «РОССИНКА» доцільно розглядати можливість залучення додаткового позикового капіталу. За умов грамотної фінансової стратегії це здатне істотно підвищити прибутковість вкладеного капіталу, адже збільшення ресурсів дає змогу нарощувати обсяги виробництва та реалізації продукції.

Разом із тим надмірна залежність від позикових коштів створює загрозу зростання фінансового ризику, підвищення ймовірності неплатоспроможності та втрати довіри з боку контрагентів. Надто високий рівень боргового навантаження

часто сигналізує партнерам про підвищені ризики співпраці. Протилежна ситуація — недостатнє використання позикових ресурсів, яка нині властива ТОВ «РОССИНКА», — свідчить про втрату можливості скористатися більш дешевими порівняно з власними коштами джерелами фінансування. Це призводить до підвищення середньої вартості капіталу та завищених вимог до прибутковості інвестиційних проєктів.

Для визначення доцільності залучення кредитів або розвитку лише за рахунок власних коштів керівництву слід оцінити очікувані фінансові результати. Оскільки повністю покривати інвестиційні потреби за рахунок внесків засновників зазвичай неможливо, підприємство має використовувати різні інструменти залучення ресурсів.

Першим і традиційним є банківське кредитування. Проте ТОВ «РОССИНКА» має обирати не лише класичні кредити, а й сучасні інструменти — поновлювані кредитні лінії, овердрафт, коротко- та довгострокові позики з оптимальною вартістю.

Другим напрямом є управління взаєморозрахунками з контрагентами, зокрема оптимізація співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. В умовах сезонності діяльності підприємству доцільно під час низького попиту надавати покупцям довшу відстрочку платежів та одночасно збільшувати період оплати постачальникам. Це дозволить уникнути накопичення залишків продукції та зменшити витрати на зберігання. У період пікових продажів підприємство повинно скорочувати строки розрахунків або переходити на передоплату.

Частина прибутку спрямовується на інвестиційний розвиток. Перед початком нового року формується інвестиційний план, у якому визначаються напрями вкладень і джерела їх фінансування. Основними джерелами залишаються прибуток та внески засновників. Залучення кредитів є можливим лише для короткострокових проєктів зі строком окупності до трьох років.

Таким чином, оптимізація структури капіталу та підвищення ефективності його використання є важливими елементами фінансової стратегії ТОВ

«РОССИНКА». Керівництво та бухгалтерська служба повинні здійснювати постійний контроль за показниками фінансової стійкості, оперативно реагувати на їх зміни та реалізовувати заходи щодо:

- раціоналізації обсягів поточних активів;
- зниження вартості залученого та власного капіталу;
- забезпечення оптимальної структури джерел фінансування.

Фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від ефективного співвідношення між власними та залученими ресурсами, а також від збалансованості активів. Оптимальна структура капіталу — це таке поєднання власного та позикового фінансування, яке забезпечує максимізацію ринкової вартості підприємства та раціональне співвідношення фінансової рентабельності й стійкості.

Основні напрями управління джерелами фінансування включають:

- визначення оптимальних пропорцій власного і позикового капіталу з урахуванням рівня ризику та прибутковості;
- зменшення вартості капіталу;
- формування такої структури капіталу, що забезпечує максимальний рівень фінансової рентабельності та стабільний розвиток підприємства.

Одним із ключових завдань підприємства є забезпечення максимального рівня рентабельності власного капіталу за прийнятного рівня фінансового ризику. Досягти цього можна за допомогою різних інструментів, однак найбільш поширеним механізмом підсилення прибутковості капіталу виступає фінансовий леверидж.

Фінансовий леверидж відображає вплив залучених коштів на зміну показника рентабельності власного капіталу. Його економічна сутність полягає в тому, що використання позикових ресурсів створює можливість отримання додаткового прибутку для власників підприємства, за умови що дохідність активів перевищує вартість кредитних ресурсів.

Ефект фінансового левериджу визначається як приріст прибутку, який

генерується на одиницю власного капіталу за різного рівня використання позикових коштів. Він розраховується за формулою:

$$\text{ЕФЛ} = (1 - \text{СТОВ}) \times (\text{ВРа} - \text{Вк}) \times (\text{ПК} / \text{СК}) \quad (3.1)$$

де: СТОВ – ставка податку на прибуток;

ВРа – валова рентабельність активів;

Вк – середня відсоткова ставка за кредитами;

ПК – середній обсяг позикового капіталу;

СК – середній обсяг власного капіталу.

У структурі формули можна виділити три ключові складові:

Податковий коректор $(1 - \text{СТОВ})$, який визначає реальний вплив левериджу з урахуванням оподаткування прибутку.

Диференціал левериджу $(\text{ВРа} - \text{Вк})$, що характеризує розрив між дохідністю активів та вартістю кредитних ресурсів.

Коефіцієнт фінансового левериджу $(\text{ПК} / \text{СК})$, який показує частку позикових коштів у загальній структурі капіталу.

Розглянемо оцінку ефекту фінансового левериджу на основі показників діяльності ТОВ «РОССИНКА» за 2024 рік. Ставка податку приймається на рівні 18,4 %, а валова рентабельність активів визначена як співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування та вартості активів на кінець року:

$$\text{ЕФЛ}_{24} = (1 - 0,18) \times (0,107 - 0,21) \times 26151 / 41505 = 0,82 \times (-0,0307) \times 0,63 = -0,0158$$

або -1,58 %

Отримане від'ємне значення свідчить про негативний ефект фінансового левериджу у 2024 році. Це означає, що вартість позикових ресурсів перевищувала дохідність активів, що призводило до зниження рентабельності власного капіталу.

Для обґрунтування оптимальної структури капіталу ТОВ «РОССИНКА» доцільно виконати розрахунок рентабельності власного капіталу за різного рівня

використання позикових коштів. Узагальнені результати таких розрахунків наведено в таблиці 3.3, що дозволяє оцінити вплив зміни фінансового левериджу на прибутковість підприємства та визначити найбільш ефективний варіант структури джерел фінансування.

Таблиця 3.3.

Оптимізація структури капіталу в ТОВ «РОССИНКА»

Показник	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. до 2022р. (+, -)	Прогноз на 2027 р.
Сума власного капіталу, тис.грн.	30 162,0	31 249,0	41 505,0	11 343,00	56 991,33
Сума позикового капіталу, тис.грн.	14 132,0	20 121,0	26 151,0	12 019,00	44 172,67
Загальна сума капіталу, тис.грн.	44 294,0	51 370,0	67 656,0	23 362,00	101 164,00
Ставка відсотка за кредит, %	16,2	16,8	18,4	2,2	19,0
Сума валового прибутку без відсотків за кредит, тис.грн.	763,00	6 285,00	10 366,00	9 603,00	25 010,67
Сума сплачених відсотків за кредит, тис.грн.	2 289,38	3380,32	4811,78	2 522,40	8 392,81
Сума валового прибутку з урахуванням сплати відсотків за кредит, тис.грн.	-1526,38	2904,67	5554,22	7080,60	16617,86
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	0	18
Сума податку на прибуток, тис.грн.	-274,749	522,84	999,75	1274,51	2991,21
Сума чистого прибутку, який залишився в розпорядженні підприємства, тис.грн.	-1251,63	2381,83	4554,46	5806,09	13626,65
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу, %	-4,15	7,62	10,97	15,12	23,91
Диференціал фінансового важелю	-0,145	-0,456	-0,307	-0,162	5,72
Плече фінансового важелю	0,47	0,64	0,63	0,16	0,775
Ефект фінансового важелю, %	-5,58	-2,39	-1,58	4,0	3,64

Джерело: розраховано автором

Аналіз динаміки показників фінансового левериджу ТОВ «РОССИНКА» за 2022–2024 рр. дає змогу визначити ключові тенденції у формуванні структури

капіталу та ефективності залучення позикових ресурсів. Дані свідчать, що підприємство поступово нарощує як власний, так і позиковий капітал, при цьому темпи приросту позикових коштів є вищими. Зростання плече фінансового важеля з 0,47 у 2022 р. до 0,63 у 2024 р. підтверджує посилення залежності від зовнішнього фінансування.

Водночас диференціал фінансового важеля упродовж усіх трьох років має від’ємне значення (–0,145 у 2022 р., –0,456 у 2023 р., –0,307 у 2024 р.), що означає перевищення ставки відсотка за кредитом над валовою рентабельністю активів. У таких умовах використання позикового капіталу є економічно не вигідним та не сприяє зростанню дохідності власного капіталу.

Негативне значення диференціалу безпосередньо спричинило формування від’ємного ефекту фінансового важеля: –5,58 % у 2022 р., –2,39 % у 2023 р. та –1,58 % у 2024 р. Хоча масштаб негативного ефекту поступово зменшується, він усе ще вказує на те, що залучений капітал не генерує додаткової вигоди, а навпаки знижує рентабельність власного капіталу.

Разом із тим, позитивною тенденцією можна вважати покращення фінансових результатів, зокрема зростання чистого прибутку від –1251,63 тис. грн у 2022 р. до 4554,46 тис. грн у 2024 р., що відобразилося у підвищенні рентабельності власного капіталу з –4,15 % до 10,97 %. Це свідчить про часткове підвищення ефективності господарської діяльності та зростання фінансової результативності підприємства.

У цілому результати демонструють, що використання позикового капіталу на ТОВ «РОССИНКА» у 2022–2024 рр. не створювало позитивного фінансового левериджу, а тому потребує перегляду підходів до формування структури капіталу. Для підвищення ефективності застосування позикових ресурсів підприємству доцільно або зменшити їх частку, або забезпечити зростання прибутковості активів до рівня, що перевищує ставку кредитування.

Виходячи з усього вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що аналізованому підприємству ТОВ «РОССИНКА» для поліпшення структури капіталу необхідно підвищити частку власного капіталу та зменшити частку

залученого в загальній структурі капіталу підприємства (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4.

Економічний ефект від запропонованих заходів в ТОВ «РОССИНКА»

Показник	2024р.	Прогноз 2027р.	2027р. до 2024р.
Сума власного капіталу, тис.грн.	41 505,0	56 991,33	15486,33
Сума позикового капіталу, тис.грн.	26 151,0	44 172,67	18021,67
Загальна сума капіталу, тис.грн.	67 656,0	101 164,00	33508
Сума чистого прибутку, який залишився в розпорядженні підприємства, тис.грн.	4554,46	13626,65	9072,19
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу, %	10,97	23,91	12,94
Диференціал фінансового важелю	-0,307	5,72	6,027
Плече фінансового важелю	0,63	0,775	0,145
Ефект фінансового важелю	-1,58	3,64	5,22

Джерело: розраховано автором

Порівняння фактичних показників діяльності ТОВ «РОССИНКА» за 2024 рік із прогнозними значеннями на 2027 рік свідчить про суттєве покращення фінансово-господарських результатів у разі реалізації запропонованих заходів. Найбільш істотні зміни спостерігаються у структурі капіталу, прибутковості та ефективності використання позикових коштів.

Передусім прогноз на 2027 рік демонструє зростання власного капіталу підприємства на 15 486,33 тис. грн, що є наслідком збільшення чистого прибутку та реінвестування коштів у розвиток виробництва. Паралельно позиковий капітал також збільшується на 18 021,67 тис. грн, що формує загальне розширення фінансової бази та підвищення інвестиційної спроможності підприємства. В результаті загальна сума капіталу зростає на 33 508 тис. грн, тобто майже на 50 %, що створює основу для масштабування виробничої діяльності.

Суттєве покращення фінансових результатів простежується через динаміку чистого прибутку. За прогнозом, його обсяг на 2027 рік досягне 13 626,65 тис. грн, що більше на 9 072,19 тис. грн порівняно з 2024 роком. Це свідчить про

системне підвищення операційної ефективності, впровадження заходів ресурсозбереження та підвищення продуктивності.

Ключовим індикатором позитивних змін є рентабельність власного капіталу, яка зростає з 10,97 % у 2024 році до 23,91 % у 2027 році. Така динаміка вказує на значне покращення ефективності використання власних фінансових ресурсів і здатність підприємства генерувати вищу норму прибутку на вкладений капітал.

Особливо важливим є те, що диференціал фінансового важелю стає позитивним (5,72 проти -0,307 у 2024 р.). Це означає, що рентабельність активів перевищує ставку відсотка за кредитом, а залучення позикового капіталу починає приносити підприємству додатковий економічний ефект.

Відповідно, ефект фінансового важелю змінюється з від'ємного значення – 1,58 % у 2024 році до позитивного рівня 3,64 % у 2027 році. Різниця у 5,22 відсоткового пункту свідчить про те, що використання позикових ресурсів переходить у фазу прибутковості, а фінансова стратегія підприємства стає більш результативною.

Плече фінансового важелю помірно зростає з 0,63 до 0,775, що відображає збільшення залучення позикових коштів, однак таке зростання залишається в межах допустимого фінансового ризику, враховуючи позитивний диференціал та зростання прибутковості.

У цілому наведені показники підтверджують, що реалізація запропонованих заходів забезпечує значний економічний ефект, підвищує прибутковість діяльності, посилює фінансову стійкість і формує передумови для стійкого розвитку ТОВ «РОССИНКА» у середньостроковій перспективі.

3.3. Шляхи забезпечення фінансової стійкості підприємства за рахунок інструментів фінансового управління

Фінансова стійкість підприємства є головною передумовою його стабільного розвитку, здатності протистояти зовнішнім та внутрішнім ризикам, а також забезпечувати безперервність операційної діяльності. Забезпечення

фінансової стійкості можливе через ефективне використання інструментів фінансового управління, що дозволяють оптимізувати структуру капіталу, збалансувати грошові потоки та забезпечити підприємство достатнім рівнем ліквідності.

Одним з інструментів фінансового управління є впровадження систем цифрового фінансового обліку та аналітики. Рекомендується переходити від традиційного бухгалтерського обліку до інтегрованих ERP-систем (наприклад, BAS ERP, SAP for Agribusiness), що забезпечують автоматизоване відображення фінансових операцій, контроль руху грошових потоків, формування звітності в реальному часі. Це підвищує оперативність управлінських рішень та зменшує ризик фінансових помилок.

Також, доцільно запровадити платформи електронного банкінгу, онлайн-кредитування, смарт-контролю залишків коштів на рахунках і прогнозування платоспроможності. Це дозволить підприємству оптимізувати структуру капіталу та знизити залежність від сезонних коливань доходів.

Пропонується впровадити системи BI-аналітики (Power BI, Tableau, Qlik Sense) для моделювання сценаріїв розвитку підприємства, аналізу прибутковості окремих культур і прогнозування фінансових ризиків. Використання таких інструментів забезпечує проактивне управління ризиками та своєчасне реагування на ринкові зміни.

Блокчейн може застосовуватись для прозорого ведення контрактів, підтвердження автентичності платежів і запобігання шахрайству. Це особливо актуально для контрактних відносин із постачальниками та трейдерами аграрної продукції.

Використання цифрових платформ агрофінансування та краудфандингу. Рекомендується активніше залучати кошти через аграрні інвестиційні платформи, які дозволяють фермерам і підприємствам отримувати фінансову підтримку напряму від інвесторів. Це знижує потребу у банківських позиках і підвищує фінансову автономність.

Підвищення цифрової компетентності управлінського персоналу. Запровадження нових фінансових технологій потребує навчання керівників і бухгалтерів принципам роботи з цифровими фінансовими інструментами, кібербезпеки та аналізу даних. Доцільно передбачити програми внутрішнього навчання або співпрацю з освітніми платформами.

Рекомендовано ТОВ «РОССИНКА» укладати угоди про співпрацю з фінтех-компаніями, які пропонують гнучкі фінансові сервіси, адаптовані під сезонність агровиробництва, зокрема страхування врожаю, факторинг або аграрні розписки в електронній формі.

Страхування в аграрному секторі є одним із найдієвіших інструментів зниження ризиків, зміцнення фінансової стійкості та підтримки сталого розвитку сільського господарства. В умовах війни його значення суттєво зросло, адже аграрна галузь стала однією з найбільш уразливих. Близько третини сільськогосподарських земель втратили доступність для обробітки, а блокування основних логістичних маршрутів призвело до різкого скорочення експортних надходжень та зменшення доходів виробників.

Для зменшення фінансових ризиків, рекомендуємо ТОВ «РОССИНКА» здійснити страхування врожаю сільськогосподарських культур на 2026 рік.

Класичне мультиперильне страхування врожаю (multi-peril crop insurance) — покриття основних природних ризиків (погодні явища: посуха, град, затоплення, мороз). Це базовий продукт для покриття «погодних» ризиків.

Індексне (parametric) страхування / «метео-індекс» — швидкі виплати за параметром (наприклад, дефіцит опадів), корисне там, де складно швидко оцінити збиток або коли потрібна швидка ліквідність.

Факторинг / кредитне страхування дебіторки — для прискорення обігових коштів; зменшує потребу в короткострокових кредитах.

Спеціальні продукти / державно-підтримувані програми — страхування із державною компенсацією частини премії (де це доступно) або участь у програмах, що покривають певні ризики в рамках партнерств (міжнародні програми, corporate-bundles).

Страхування перерви в діяльності та майна — якщо підприємство має складські приміщення, елеватори, техніку.

Заключати договір агрострахування ТОВ «РОССИНКА» рекомендуємо зі страховою групою «UNIVERSALNA», яка має програми страхування сільськогосподарських культур у партнерстві з банками та міжнародними проєктами (програма для ММСП). Є постачальником комплексних програм з підтримкою фінансування.

На українському ринку типовий рівень тарифів на агроризики за погодними (невоєнними) продуктами у середньому біля 3–6% від страхової суми (залежить від культури, зони вирощування, агротехніки та оцінки ризику). Держава періодично надає компенсації частини страхової премії (наприклад, 25% у деяких програмах). При плануванні страхування варто одразу з'ясувати можливість компенсації у відповідних держпрограмах.

Прогноз врожайності ТОВ «РОССИНКА» розраховувався виходячи з середньої врожайності по культурі цього регіону, орієнтовні ціни реалізації (грн/т): пшениця 7000; ячмінь 6000; кукурудза 6500; горох 12000; соняшник 14000. Орієнтовні тарифні ставки: стандартні культури — 4% (в межах 3–6%), для соняшнику (підвищений ризик через мінування/пошкодження) — 8% (підвищений коефіцієнт).

Практичні кроки для ТОВ «РОССИНКА» (реалізація проєкту)

1. Розглянути часткове страхування (70% від врожаю) — щоб знизити премію, зберігши при цьому суттєвий захист.

2. Комбінування полісів: класичний поліс + індексний продукт на ключові культури (наприклад, на кукурудзу/пшеницю) для швидких виплат у разі екстремальних погодних умов. Провести переговори про програми лояльності (знижки за агропрактики, використання сервісів страхового партнера/банку).

3. План на випадок бойових дій: узгодити з юристами та страховиком можливість включення спеціальних умов або інструментів (наприклад, звернення до держпрограм/резервних фондів у разі бойових збитків).

Таблиця 3.5

Обчислення страхової премії при страхуванні врожаю на 2026 рік

Культура	Площа, га	Очікуваний врожай	Ціна (грн/т)	Страхова вартість на 1 га (грн)	Страхова сума (вся площа), грн	Тариф	Орієнтовна премія, грн
Пшениця	300	40,0	7000	28 000	8 400 000	4%	336 000
Ячмінь	40	35,0	6000	21 000	840 000	4%	33 600
Кукурудза	210	60,0	6500	39 000	8 190 000	4%	327 600
Горох	230	20,0	12 000	24 000	5 520 000	4%	220 800
Соняшник	160	22,0	14 000	30 800	4 928 000	8%	394 240
Разом	900	X	X	X	31 718 000	—	1 312 240

Джерело: сформовано автором

Як підсумок — реалізовувати агрострахування для ТОВ «РОССИНКА» доцільно комбіновано: базове мультиперильне покриття (3–6% тариф) + підсилювачі (індексні продукти) + робота на отримання держкомпенсації. За поточними ринковими умовами (і наведеними розрахунками) орієнтовна щорічна премія при повному страхуванні усіх площ становить $\approx 1,31$ млн грн; за часткового страхування (70%) — 917000 грн.

Отже, для підприємства підвищення фінансової стійкості потребує комплексного підходу, який охоплює управління капіталом, витратами, ресурсами, ризиками та операційними процесами. З огляду на умови воєнної економіки, підприємству варто зосередитися на таких напрямках:

1. *Оптимізація структури капіталу.* Зменшення частки короткострокових зобов'язань для уникнення ризику ліквідності. Варто переглянути умови кредитів, домовитися про пролонгацію чи реструктуризацію. Збільшення частки власного капіталу, зокрема за рахунок:

- реінвестування частини прибутку;
- залучення партнерських інвестицій;
- участі у державних програмах підтримки бізнесу.

Контроль боргового навантаження — утримання коефіцієнта фінансового левериджу на безпечному рівні.

2. *Управління ліквідністю та грошовими потоками.* Запровадити щотижневий моніторинг cash-flow, особливо у періоди нестабільних поставок або збуту. Формувати резерв грошових коштів, достатній для покриття 1–2 місяців критичних операційних витрат. Оптимізувати графік платежів, забезпечуючи пріоритетне фінансування ключових процесів. Активно працювати з дебіторами: скорочувати терміни погашення, пропонувати знижки за швидку оплату, автоматизувати нагадування.

3. *Скорочення та контроль витрат.* Провести аудит постійних і змінних витрат, визначивши статті з низькою віддачею. Зосередитись на енергоощадних та ресурсозберігаючих рішеннях, що зменшують собівартість продукції. Використовувати аутсорсинг для непрофільних функцій (ІТ-підтримка, безпека, логістика), що дозволяє зменшити навантаження на фонд оплати праці.

4. *Диверсифікація ризиків та ринків.* Розширювати ринки збуту, включаючи онлайн-канали та експорт, щоб зменшити залежність від локальних ризикових територій. Диверсифікувати постачальників та розглядати альтернативні ланцюги поставок. Запровадити систему ризик-менеджменту для оперативного реагування на воєнні загрози.

5. *Підвищення операційної ефективності.* Автоматизувати ключові бізнес-процеси (облік, аналітика, планування), щоб зменшити операційні втрати. Використовувати системи управління запасами, що дозволяють уникнути надлишків або дефіциту продукції.

6. *Посилення рентабельності та конкурентоспроможності.* Переглянути ціноутворення з урахуванням інфляції, воєнних ризиків та собівартості. Розвивати продукти з високою доданою вартістю для забезпечення стійкого прибутку. Впроваджувати системи мотивації персоналу, спрямовані на підвищення продуктивності праці.

7. *Використання державних програм підтримки.* Особливо у воєнний час підприємству важливо брати участь у програмах:

- пільгового кредитування («5-7-9», грантові програми);
- компенсації витрат на енергозбереження;

– підтримки релокації або відновлення виробництва.

Це зменшує фінансовий тиск і підсилює стійкість у кризовій економіці.

8. *Посилення стратегічного планування.* Формувати кілька сценаріїв розвитку (оптимістичний, базовий, кризовий). Оновлювати фінансову модель не рідше одного разу на квартал. Визначати ключові показники ефективності (KPI) для контролю фінансового стану.

9. *Прозорість фінансової звітності та внутрішній аудит.* Регулярно проводити внутрішні перевірки щодо використання ресурсів. Забезпечити прозорість у фінансових процесах для підвищення довіри інвесторів та кредиторів. Удосконалити систему контролю ризиків.

Реалізація перелічених рекомендацій здатна суттєво підвищити фінансову стійкість підприємства, особливо в умовах війни. Головним завданням є створення адаптивної, збалансованої структури управління ресурсами, яка дозволить не лише зберегти стабільність, а й закласти основу для розвитку після завершення кризового періоду.

ВИСНОВКИ

Сучасні умови воєнного стану в Україні спричинили суттєві виклики для функціонування аграрних підприємств, зокрема порушення логістичних ланцюгів, зростання виробничих витрат, втрату ринків збуту та підвищення фінансових ризиків. У таких умовах особливого значення набуває оцінка фінансової стійкості підприємства як ключового показника його здатності забезпечувати безперервність діяльності, виконання зобов'язань і відновлення після кризових впливів.

Дослідне підприємство СТОВ «РОССИНКА» має сприятливе географічне розташування, адже територія належить до Лісостепової зони, яка характеризується вигідними агрокліматичними умовами для вирощування зернових, бобових та олійних культур.

Основну частку у виробництві ТОВ «РОССИНКА» становлять зернові та зернобобові культури — 75,1 %, тоді як технічні культури займають 24,9 %. Розрахований коефіцієнт зосередження товарного виробництва дорівнює 0,67, що характеризує підприємство як високоспеціалізоване з чітко вираженою домінуючою галуззю.

Діяльність ТОВ «РОССИНКА» суттєво залежить від сукупного впливу політичних, економічних, соціальних та технологічних чинників. Серед сприятливих аспектів варто виокремити наявність державної підтримки аграрного сектору, потенційні можливості розширення експорту та впровадження сучасних технологічних рішень у виробництво. Разом із тим, підприємство перебуває під впливом низки загроз, таких як цінова нестабільність на аграрних ринках, інфляційні коливання, дефіцит кваліфікованих кадрів і значні витрати на технічне оновлення.

Фінансові результати підприємства у 2022–2024 рр. мають загалом позитивну динаміку, хоча окремі показники зазнавали коливань. Так, чистий дохід від реалізації продукції у 2023 р. зменшився на 25,5% порівняно з попереднім роком, проте вже у 2024 р. зріс на 52,7%, перевищивши базовий рівень. Інші операційні доходи з'явилися у 2023 р., але у 2024 р. знизилися на

понад 44%. Валовий прибуток продемонстрував поступове зростання — у 2024 р. він був на 19,3% вищим, ніж у 2022 р. Позитивну динаміку мають також фінансові результати до оподаткування та чистий прибуток, які у 2024 р. збільшилися на 14,7%. Це свідчить про стабільну прибутковість підприємства, ефективне використання ресурсів та здатність адаптуватися до мінливих умов ринку.

Витрати підприємства зросли на 38,9% — із 14 671,3 тис. грн до 20 384,2 тис. грн. Це зростання пов'язане із підвищенням виробничої активності, оновленням основних засобів, зростанням вартості ресурсів та реалізацією інвестиційних програм, спрямованих на підвищення ефективності діяльності ТОВ «РОССИНКА».

Аналіз активів ТОВ «РОССИНКА» за 2024 рік демонструє позитивну тенденцію до зміцнення матеріально-технічної бази, збільшення обсягів оборотних ресурсів і підвищення ліквідності завдяки зростанню залишків грошових коштів. Це свідчить про прагнення підприємства до розширення виробництва та забезпечення фінансової стійкості.

Оцінювання показників фінансової стійкості ТОВ «РОССИНКА» свідчить про наявність певних змін у структурі капіталу протягом 2022–2024 років. Так, коефіцієнт автономії знизився з 0,68 до 0,61, що відображає поступове скорочення частки власних коштів у фінансуванні активів і, відповідно, зменшення рівня фінансової незалежності. У той самий час коефіцієнт фінансової залежності зріс із 0,47 у 2022 році до 0,63 у 2024 році, що вказує на посилення ролі залучених ресурсів у структурі капіталу.

Позитивною тенденцією є те, що коефіцієнт забезпеченості власними джерелами протягом 2023–2024 років залишався додатним (у межах 0,01–0,04), однак його значення все ще недостатнє для формування стабільної фінансової бази. Це свідчить про потребу у зміцненні власного капіталу та зменшенні залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Проте, упродовж 2022–2024 рр. спостерігається тенденція до зниження платоспроможності підприємства. Якщо у 2022 році воно ще забезпечувало

нормальний рівень ліквідності, то у 2023–2024 роках ситуація поступово погіршилася через скорочення власних обігових ресурсів, збільшення короткострокових зобов'язань та недостатній обсяг грошових коштів.

З огляду на результати аналізу фінансового стану, підприємство перебуває у зоні підвищеної фінансової вразливості: спостерігається нестача власних оборотних коштів, зростання залежності від короткострокових кредитів, надмірні запаси та недостатній запас фінансової стійкості. У таких умовах ТОВ «РОССІНКА» доцільно застосувати комплексний антикризовий стратегічний підхід, спрямований на зміцнення фінансової бази та зниження чутливості до зовнішніх і внутрішніх ризиків.

Отже, для поліпшення фінансової стійкості підприємства, мною було запропоновано:

1. **Оптимізацію структури капіталу.** Ключовим індикатором позитивних змін є рентабельність власного капіталу, яка зростає з 10,97 % у 2024 році до 23,91 % у 2027 році. Така динаміка вказує на значне покращення ефективності використання власних фінансових ресурсів і здатність підприємства генерувати вищу норму прибутку на вкладений капітал.

Особливо важливим є те, що диференціал фінансового важелю стає позитивним (5,72 проти –0,307 у 2024 р.). Це означає, що рентабельність активів перевищує ставку відсотка за кредитом, а залучення позикового капіталу починає приносити підприємству додатковий економічний ефект.

Відповідно, ефект фінансового важелю змінюється з від'ємного значення – 1,58 % у 2024 році до позитивного рівня 3,64 % у 2027 році. Різниця у 5,22 відсоткового пункту свідчить про те, що використання позикових ресурсів переходить у фазу прибутковості, а фінансова стратегія підприємства стає більш результативною.

Плече фінансового важелю помірно зростає з 0,63 до 0,775, що відображає збільшення залучення позикових коштів, однак таке зростання залишається в межах допустимого фінансового ризику, враховуючи позитивний диференціал та зростання прибутковості.

У цілому наведені показники підтверджують, що реалізація запропонованих заходів забезпечує значний економічний ефект, підвищує прибутковість діяльності, посилює фінансову стійкість і формує передумови для стійкого розвитку ТОВ «РОССИНКА» у середньостроковій перспективі.

2. *Забезпечення фінансової стійкості через ефективне використання інструментів фінансового управління.* Впровадження систем цифрового фінансового обліку та аналітики. Рекомендується переходити від традиційного бухгалтерського обліку до інтегрованих ERP-систем (наприклад, BAS ERP, SAP for Agribusiness), що забезпечують автоматизоване відображення фінансових операцій, контроль руху грошових потоків, формування звітності в реальному часі.

3. *Для зменшення фінансових ризиків, рекомендуємо ТОВ «РОССИНКА» здійснити страхування врожаю сільськогосподарських культур на 2026 рік.* Реалізовувати агрострахування для ТОВ «РОССИНКА» доцільно комбіновано: базове мультиперильне покриття (3–6% тариф) + підсилювачі (індексні продукти) + робота на отримання держкомпенсації. За поточними ринковими умовами (і наведеними розрахунками) орієнтовна щорічна премія при повному страхуванні усіх площ становить $\approx 1,31$ млн грн; за часткового страхування (70%) — 917000 грн.

Реалізація зазначених рекомендацій в ТОВ «РОССИНКА» сприятиме:

- підвищенню фінансової прозорості та оперативності управління;
- зменшенню ризиків неплатоспроможності через покращене планування грошових потоків;
- оптимізації структури капіталу;
- зміцненню фінансової стійкості та інвестиційної привабливості аграрного підприємства;
- створенню передумов для сталого цифрового розвитку.

Список використаних джерел:

1. Berest M. & Merenkova L. (2019). Evaluation and analysis of factors influencing the financial sustainability of engineering enterprises. *Economics of Development*, 18(3), 1-11. doi:10.21511/ed.18(3).2019.01
2. Gudz P., Oliinyk Y., Shkurupska I., Ivanchenkov V., Petrenko O., Vlasenko Y. Formation of foreign economic potential of the region as a factor of competitive development of the territory. *International Journal of Management (IJM)*. Volume 11. Number 5, 2020. P. 590-601 URL: https://iaeme.com/MasterAdmin/Journal_uploads/IJM/VOLUME_11_ISSUE_5/IJM_11_05_053.pdf (дата звернення 01.11.2025р.)
3. Lagodiienko V.V., Datsii O. I., Petrenko O.P., Tepliuk M.A., Budiaiev M.O. Economic aspects of assessment and marketing of carbon emissions by enterprises based on the principles of sustainable development. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2023. №3. Pp. 111–117. URL: <http://nvngu.in.ua/index.php/uk/arkhiv-zhurnalu/za-vipuskami/1896-2023/zmist-3-2023/6625-111> (дата звернення 01.09.2024р.)
4. Savchenko T., Honcharenko O., Nikoliuk O., Petrenko O., Nuzhna S., Olga Rodina O. Assessment of the influence of socio-economic factors on the level of agro-food products. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2024. 46(3).p. 346-353. URL: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/5448/3507> (дата звернення 12.11.2024р.)
5. Атаманчук Д., Базиліук А. Фінансова стійкість підприємств в умовах сталого розвитку. *Матеріали конференцій МЦНД*, (31.05.2024; Черкаси, Україна), 2024. 57–63. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1253> (дата звернення: 12.11.2025)
6. Атамась Г.П., Петренко О.П. Інвестиційна діяльність підприємств в коронокризисних умовах. *Галицький економічний вісник*. 2022. 2 (75). С.7-15. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1058> (дата звернення 17.09.2024р.)

7. Безсмертна О., Петренко О. Страхування в аграрному секторі України під час війни: виклики, перспективи та механізми адаптації. *Збірник тез доповідей за матеріалами VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством»* (м. Полтава, 25 березня 2025 р.), Полтавський державний аграрний університет. Полтава, 2025. С. 691-693. URL: https://drive.google.com/file/d/1iAoMnZw_zZiSS6dD9tSSUVfT3V8AW5xf/view
8. Бровко С.В. Страхування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 67. С. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4709/4650>
9. Бутиріна В.М., Верещаєва Г.А. Визначення фінансової стратегії розвитку підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.7. С. 177-181
10. Василич Т.О., Петренко О.П. Фінансове відновлення аграрної сфери. *Матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми управління підприємств у сучасних умовах»* (м. Київ, 17 квітня 2024 р.), НУХТ. Київ, 2024. С. 119-121 URL: https://drive.google.com/file/d/16MJDoq-LQ3_jLxsErWbWP4tq_E9LsaGE/view
11. Вудвуд В.В., Шанюк О.В. Проблеми фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. *Young Scientist*. № 5 (57). С. 281-284.
12. Гончаренко О.М. Фінансова стратегія: теоретичні питання розробки та реалізації. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Випуск 1 (56). С.35-40
13. Грицина О., Шолудько О., Синявська Л., Колодій А., Агрес О. Страхування аграрного сектора України в час війни: реалії та можливості. *Аграрна економіка*. 2023, т. 16, № 1-2. С. 125-131. DOI:<https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.01-02.125>
14. Демчук Н. І., Ткаліч О. В., Шевченко О. С. Теоретичні аспекти управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2017. Випуск 13. С. 420-423.

15. Домбровська С. О., Горбаченко М. Д. Фінансова стійкість підприємства: оцінка та шляхи підвищення. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2021. №3-4. С. 28-34 URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/280-281/pdf/28-34.pdf> (дата звернення 14.05.2025)
16. Домбровська С.О., Лапіна І.С. Адаптація фінансової стратегії підприємства до сучасних умов в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Випуск 25. Частина 1. С. 138-141
17. Доценко І. О. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства в процесі формування його фінансової безпеки. *Modern Economics*. 2020. № 20. С. 73-78. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-12).
18. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 760с.
19. Ємельянов О. Ю., Петрушка Т. О. Сутність, види та чинники вибору фінансово-інвестиційних стратегій діяльності підприємств. *Modern Economics*. 2021. № 30. С. 89-95. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V30\(2021\)-14](https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-14).
20. Зюзіна А.Ю. «Зелені» фінансові інструменти: рушійна сила сталого розвитку. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників та молодих науковців «Актуальні аспекти розвитку науки і освіти»* (м. Одеса, 24 – 25 жовтня 2024 р.), ОДАУ. Одеса, 2024. С. 507-511 URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/Zbirnyk-materialiv-24-25.10.24.pdf> (дата звернення 01.11.2024р.)
21. Іванов М. Фінансова стійкість підприємства: сутність поняття та методика оцінки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. №3(79). С.166–173. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-79-166-173>
22. Камишнікова Е. В., Амельченко Є. О., Аввакумов Д. М. Фінансова стійкість як елемент забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. №3-4. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14231737>

23. Кірсанова В.В. Фінансова діагностика в умовах воєнного стану / В.В. Кірсанова, В.О. Самсонова. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2025. № 1 (77). С. 30-37. DOI: 10.15276/ETR.01.2025.4. DOI: 10.5281/zenodo.14969155.
24. Коваль Н. О., Пілявоз Т. М. Фінансова діагностика та управління ризиками щодо актуальних перетворень сьогодення. *Modern Economics*. 2024. № 44(2024). С. 74-78. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V44\(2024\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-12).
25. Ковальова А. О., Танклевська Н.С. Інтегральна оцінка фінансово-економічного стану сільськогосподарських підприємств. *Стратегія економічного розвитку України*. 2020. №47. С. 86-105. DOI: 10.33111/sedu.2020.47.086.105
26. Конопельська О., Петренко О. ESG-критерії в фінансовій діяльності аграрних підприємств. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сталий розвиток економіки: тренди та перспективи»* (м. Умань, 10 жовтня 2024 р.), Уманський національний університет садівництва. Умань, 2024. С. 40-43 URL: https://ket.udau.edu.ua/assets/files/ndr/materiali-konferencii_uman_15.10.2024.pdf (дата звернення 01.11.2025)
27. Костенко Ю., Короленко О., Гузь, М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2020. №43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
28. Кравчук І. І., Логвиненко С. Л. Управління фінансовим забезпеченням сільськогосподарських підприємств. *Бізнесінформ*. 2019. №3. С.136-141. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-136-141>
29. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.76](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.76) (дата звернення: 08.11.2025).
30. Мартиненко В. П. Концептуальні аспекти фінансової стратегії підприємства. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2021. №19. С.78-81 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/81.pdf (дата звернення 06.10.2024р.)

31. Масюк Ю.В., Пазюн Ю.В. Фінансова стратегія підвищення ефективності сільськогосподарського підприємства в ринкових умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 20. С. 48-51. URL:http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2021/10.pdf (дата звернення 15.10.2024р.)
32. Мушеник І. М., Бурлаков О. С. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2017. 2(35). С.133-137
33. Ніка Х.В., Петренко О.П. Оцінка ділової активності підприємства. *Збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Modern research in world science»* (м. Львів, 10-12 липня 2022 р.), Львів, 2022. С.954-959. URL: <https://sci-conf.com.ua/wpcontent/uploads/2022/07/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-10-12.07.22.pdf>
34. Нікольчук Ю., Небжицький Б., Савчук О. Фінансова стійкість як індикатор ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 1. С. 220-225 <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-33>
35. Павловський С. В. Фінансування підприємств у період фінансової кризи: альтернативні рішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 17. С.112-117.
36. Перков В., Добровольський П., Мельник О. Фінансовий механізм діяльності аграрних підприємств. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 131-138.
37. Петренко О. П., Шевченко А. А. Цифрові технології у фінансовому аналізі аграрних підприємств: виклики та можливості під час війни. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. №18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15517740>
38. Петренко О.П. Напрямки забезпечення антикризового управління підприємством. *Економічний вісник Причорномор'я*. 2021. №2 URL: <https://ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/25> (дата звернення 11.11.2024р.)

39. Петренко О.П. Фінансово-економічний аналіз ринку зерна як передумова продовольчої безпеки України. *Modern Economics*. 2019. №13. С.207-212 URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/financial-and-economic-analysis-of/> (дата звернення 11.05.2024р.)

40. Петренко О.П. Інституціональне забезпечення розвитку агрострахового ринку. *Modern Economics*. 2021. №28. С.104-109 URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/institutional-support-of-agricultural-market/>

41. Петренко О.П., Блашко М.В. Фінансове оздоровлення (санація) підприємства. *Збірник тез доповідей за матеріалами I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасний науковий потенціал»* (м. Бердянськ, 25 червня 2020 р.), Бердянськ, 2020. С. 11-14

42. Петренко О.П., Михайлова Ю. Фінансове забезпечення еко-інноваційного розвитку аграрних підприємств одеського регіону. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників та молодих науковців «Актуальні аспекти розвитку науки і освіти»* (м. Одеса, 24 – 25 жовтня 2024 р.), ОДАУ. Одеса, 2024. С. 578-582 URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/Zbirnyk-materialiv-24-25.10.24.pdf> (дата звернення 10.11.2025р.)

43. Петренко О.П., Терзман Т. В. Управління фінансовими ресурсами підприємства. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу»* (м. Київ, 17-19 квітня 2024 р.), Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ, 2024. Том 1. С. 602-605.

44. Петренко О.П., Шевченко А.А., Соломонова В.В., Безсмертна О.О. Фінтех та цифрові сервіси в кредитуванні: виклики й перспективи для економіки України. *Економічний вісник Причорномор'я*. 2025. №7. С. 129-143 URL: <https://ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/104/125>

45. Петренко О.П., Шевченко А.А. Adaptation of agricultural production to wartime realities: preservation of economic security of Ukraine. *Галицький*

економічний вісник. 2024. 3 (88). С.20-30. URL:
<https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/88/1305.pdf>

46. Познаховський В. А. Методичні основи оцінки фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств в кризових умовах. *Modern Economics*. 2025. № 51(2025). С. 178-184. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V51\(2025\)-23](https://doi.org/10.31521/modecon.V51(2025)-23).

47. Познаховський В. А. Теоретичні аспекти діагностики фінансово-економічного стану підприємства. *Modern Economics*. 2025. № 52(2025). С. 152-157. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V52\(2025\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V52(2025)-21)

48. Приймак С., Волкова О. Діагностика фінансової стійкості підприємств в умовах посилення глобальної конкуренції. *Економіка та суспільство*. 2021. №30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-58>

49. Романишин В. О., Бернацька А. О. Фінансова стратегія та її роль у забезпеченні стійкого розвитку підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 54-62

50. Рубай О. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Аграрна економіка*. 2019. Т. 12, № 1-2. С. 38-43. URL : <https://doi.org/10.31734/agrarecon01.038> (дата звернення 07.11.2025р.)

51. Сак Т.В., Шепелюк Н.П. Діагностика фінансової стійкості підприємства: методологія та практика застосування. Діагностика фінансової стійкості підприємства: методологія та практика застосування. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2023. №4 (26). С.37-44 DOI: 10.5281/zenodo.10371014

52. Салькова І.Ю., Санцевич В.О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 790-794 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/120.pdf (дата звернення 14.05.2025)

53. Семенов А.Г. Матриця фінансових стратегій. *Вісник економічної науки України*. 2008. №2. С. 139-146

54. Сінченко С. Тренди українського фінтеху 2025: адаптація до викликів і нові можливості. *LIGA.net*. 2025. URL:<https://blog.liga.net/user/ssinchenko/article/55743> (дата звернення 14.05.2025)

55. Сподіна А. О., Тарасенко І. О. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2022. № 12(131). С.24-31 URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20530/1/20221111_304.pdf (дата звернення: 08.09.2025).
56. Степаненко О., Канельська А. Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. *Підприємництво та інновації*. 2024. №33. С. 123-130. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21>
57. Стецюк П. Механізми та інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки*. 2015. Вип. 162. С. 40-48.
58. Товпик Д. В., Дем'янчук О. І. Теоретичні положення фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства. *Modern Economics*. 2022. № 36. С. 137-142. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V36\(2022\)-20](https://doi.org/10.31521/modecon.V36(2022)-20).
59. Томчук О. Аналіз платіжної спроможності підприємства та відображення її в обліку: сутність, класифікація, оцінка. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-16>
60. Тулай О.І. Парадигма фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. 2018. Volume № 4. С. 175-184.
61. Тютюннікова К.В. Моделювання оптимізації структури власного капіталу підприємства. URL: https://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/75255.doc.htm (дата звернення 12.11.2025р.)
62. Урба С.І., Червона О.Ю. Аналіз фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2019. Випуск 2(51). С. 38-41
63. Химич І. Фінансова стратегія як елемент фінансової стабільності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2013. №4(43). с.158-164

64. Ходаківський В. М., Місевич М. А., Матвійчук Д. В., Паламарчук А. М. Формування альтернатив стратегічного управління фінансовим забезпеченням сільськогосподарського підприємства в сучасних умовах господарювання. *Агросвіт*. 2021. №21-22. С.63-71. DOI:32702/2306-6792.2021.21.63

65. Хринюк О.С., Крижня В.О. Фінансова стратегія підприємства як головний інструмент його сталого розвитку. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 18. С.581-587 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/81.pdf (дата звернення 06.09.2024р.)

66. Худолій Л. Методи та інструменти фінансового забезпечення аграрного бізнесу України. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2014. С. 9-14.

67. Чепка В.В., Матяш О.К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 649-655 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/107.pdf (дата звернення 14.05.2025)

68. Чіков І., Радько В., Маршалок М., Теплюк М., Шарко І., Петренко О., Сітковська А. Економічний розвиток підприємств агропродовольчої сфери на інноваційній основі. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. №1 (42) С.98-106. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3672> (дата звернення 08.10.2025р.)

69. Чубін Д., Коваленко О. Фінансова стійкість підприємства: етапи категоризації поняття у вітчизняній науці. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. №4 (274). С.38-45 URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/04/4.24._topic_Dmytro-Chubin-Oksana-Kovalenko-38-45.pdf (дата звернення 14.05.2025)

70. Шевченко А.А., Петренко О.П., Зюзіна А.Ю. Особливості стратегічного розвитку підприємств в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*. 2024. № 9(51). С.421-436. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/15170/15240> (дата звернення 11.11.2025р.)

71. Шевченко А.А., Петренко О.П., Орлова В.О. Дослідження факторів впливу на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні. *Scientific horizons*. 2020, Vol. 23, No. 9. Pp. 68-77 URL: <https://sciencehorizon.com.ua/ru/journals/tom-23-9-2020/doslidzhyennya-faktoriv-vplyvu-na-yefyektivnist-diyalnosti-silskogospodarskikh-pidpriyemstv-v-ukrayini> (дата звернення 02.06.2025р.)
72. Шевченко А.А., Петренко О.П. Детермінанти економічного розвитку сільського господарства в Україні. *Modern Economics*. 2023. №38. С.186-193 URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue-38-2023/> (дата звернення 08.11.2025р.)
73. Шуміло О. С., Курочка А. С. Ліквідність і платоспроможність підприємства та методи їх аналізу. *Бізнес-інформ*. 2023. №4. С.105-111. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-4-105-111> (дата звернення 12.10.2025р.)
74. Шутяк Д.В., Петренко О.П. Стратегія розвитку фінансового сектору в галузі страхування аграрних підприємств. *Збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції “Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці”* (м. Ломжа -Харків, 14 березня 2024 р.), Ломжа -Харків, 2024. С. 385-390
75. Щербак Д.О., Петренко О.П. Управління фінансами аграрного підприємства. *Матеріали Науково-практичного форуму «Розвиток агропромислового комплексу та сільських територій під час війни»* (м. Одеса, 29 травня 2024 р.), ОДАУ. Одеса, 2024. С. 148-153 URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/Zbirnyk-NF-ROZVYTOK-AGRO-29052024.pdf> (дата звернення 02.09.2025р.)
76. Янковська В.А. Фінансова стратегія та її роль у розвитку підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 50 (1023). С. 182-187 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50576951.pdf> (дата звернення 12.10.2025р.)

ДОДАТКИ